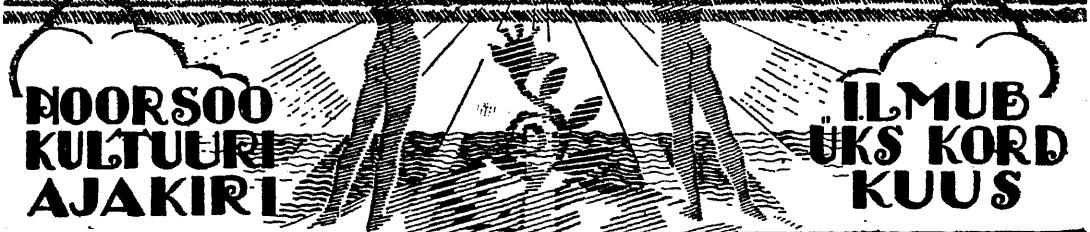

Handwritten signature

KIRJANDUSE, KUNSTI JA NOORTELOOMINGU ERINUMBER

EESTI NOORUS

Mai

Nr. 5 — 1932

IV aastakäik

R. NYMAN

NIINED (õli)

EESTI
AR
RAHVUSRAAMATUKOGU

„MIKS SA NUTAD, LILLEKENE!“

Kaks variatsiooni laulule.

(Kahele viiulile ja klarinetile)

Moderato.

Palafant

Handwritten musical score for two violins and two clarinets in B-flat. The score is divided into two variations, labeled "I var." and "Van. II".

Violin I (Vial. I): Starts with a *mf* dynamic and a *Solo viol. I* marking. It features a melodic line with various ornaments and dynamics.

Violin II (Vial. II): Starts with a *mf* dynamic. It plays a supporting melodic line.

Clarinet in B-flat (Clas. in B): The first part starts with a *mf* dynamic. In the second variation, it is marked *Solo cla.* and *p*. The second variation includes a section marked *espressivo* and *rit.* (ritardando).

Clarinet in B-flat (Cl. in B): The first part includes a section marked *(Vahenäng)* and *pp*. The second variation includes a section marked *espressivo* and *rit.* (ritardando).

Violins (V. I, V. II): The second variation features a complex rhythmic pattern with many accidentals (sharps and flats) and a *f* dynamic.

Clarinet in B-flat (Cl. in B): The second variation includes a section marked *espressivo* and *rit.* (ritardando).

Violins (V. I, V. II): The final section of the score includes a *rit.* (ritardando) marking and a *ppp* (pianississimo) dynamic.

H. LEPIK

RAHU (sõejoonistus)

R. G R A U B E R G

Kutse kevadesse

Do tend tulikuuma,
oo tend iveripunast —

Kuhu ta kipub,
mannetu süda,
kuhu ta kahlab
rõõkavast rinnast?

Ei tal ole nüüd ruumi maarajal:
kõik jäänud kõik möödud maifed.

Tema nüüd ööd, päevad,
laotused, taevad,
maa, tähed, jumal.

Näe, kõuepilvo kaugel:
tahan sellega sõita all tähtede!
Waata, metsade süle
walla on;
läen laduma läbi wee.

Maailm taas sündinud emahjust.
Hõõkake rõõmud rõõkavast rinnast!
Laulge

maa, tähed, jumal!

Hommiikul wainul

Kes see kõnni nurme nõtkwal:
— poisitene nooruke.
Kes see kõiti tulilõimi
lilleladwal: — päifene.

Kes see poeti jaanililli
nurmedele: — kewade.
Kes see kudus laulutangast:
— rõõmusuine neiuke.

Mida niides tangalõimeiks:
— nurmenukti, uibuke.
Mida kudus koeks manu: —
sinilli, südame.

Kelles' kinkis laulutanga
välgutwilgas wirtweke;
kelles' punus keelopärja:
— punapõski poisile.

Kes see poeti jaanililli
nurmedele: — kewade.
Kes see kõiti tulilõimi
lilleladwal: — päifene.

V O L D E M A R V E N T

KANNEL

Kusagil kaugel, kaugel väljaspool tajutavat ruumi, asub nägematu kannel. Kellegi silm ei seleta teda, kellegi mõistus ei suuda määrata kindlaks ta asukohta, ükski värv, ükski heli, ükski sõna pole võimeline kirjeldama teda.

Harilikult vaikib kannel; harva, üsna harva õnnestub mõnel, üksikul kuulda teda, sest et inimesete kuulmeid on vallutand sootuks teised helid, igapäivses elu rühlemises, närvitsevas jahis edu ja õnne järgi. Kannelt ei olegi! ütlevad enamik inimesi, sest kuidas võime uskuda selle olemasolule, mida pole näinud, mida me pole kuulnud. — Ent siiski kannel on olemas! teda kuuleb vaid harva, siis kui hinges on vaikind kõik teised, maised helid ja igatsused.

Väikeses toas istub poisikene, laual põleb lamp ja kallab mahedat valgust enese ümber pimedusse. Poisike on süvenend raamatusse: kummalsed maad, julged ja õilsad inimesed. ebaharilikud seiklused, kangelasteod veerevad lindina mööda. Ta on täiesti unustand oma reaalse olemasolu, ei ole ammugi enam seda väikest kehvasti sisustet tuba, ei ole näriivat tühjust kõhus, ega valu, mida valmistas ukse vahele pigistet sõrm, ja ta silmad säravad kummaliselt. — Olete kunagi jälginud lapse silmi, kui ta kuuleb imelist muinasjuttu, kui ta seisab päikse loojenedes ussaia taga ja vaatab unistavalt metsa ja jõe taha kaugusesse? Olete näinud seda imelist helki, mis särab vastu sel hetkel ta silmist? Seda ei suuda kirjeldada, ent seda ei suuda samuti iialgi uustada, sest sel hetkel kuuleb laps, kuidas nägematud sõrmed mängivad nägematul kandlel. Ent kõik ei oska ega suuda seda näha. — Ka poisikise ema seekord. Ta heidab lugejale isegi pahase pilgu, sest õli lambis on lõpukorral ja raha jätkub nii ütlematult vähe neile, kes on sunnitud töötama teiste heaoluks. „Mine magama,“ raputab ta poisikest õlast, „mis sa rikud omi silmi ja raiskad õli ilmaaegu, tead ju, kui raske mul on saada raha, et osta isegi hädavajalikku.“ Vastutahtmist, kuid siiski sõnakuulelikult täidab poiss ema käsu. Ent voodiski, silmad suletud, rändab ta edasi kummalistel maadel ja ikka võimsamaks, ikka tugevamaks muutub kummaline, võluv hääl, mis kõlab otsekui väljast, otse akende tagant. Ta tõuseb voodist, kuulatab, kas kostuvad ema tasased hingetõmbed ja riietub käratult pimeduses. Ta astub vastu kutsuvaile helidele. Väljas on nii vaikne, imevaikne; kuu libiseb hääletult üle lumiste väljade, ja kuused oleks nagu kokkutõmbunud oma lumest kasukaisse. Ta paneb jalga suusad ja liugleb eemal mustendava metsa suunas. Liugle poisu! Liugle

väikene sõber! Võibolla on sul teada sihtkuhu tõttad, ent ilusam on, kui mingit sihti ei ole, ainult edasi! edasi! tundmatulle maale, tundmatute majade, tundmatute inimeste juurde! Ja kui oled eksinud lõputuil teedel, läbistand sügavaid orge, järske mäeseljakuid, tihedaid metsi, jõuad ehk viimaks sinna, kuhu juhatavad sind kandle kutsuvad helid. Ent võibolla, su jõud lõpeb enne, võib olla, külm kangestab su pudulikult riietet liikmed ja sa vajud jõuetuna tõusmiseks sügavasse lumme. Mis sellest? Sa jälgisid võimsale kutsule omas hinges. Sa naeratad vaid surres, kuuldes kuidas kandlehelid muutuvad ikka võimsamaks, ikka ilusamaks, ikka kutsavamaks! Ja kui sind ükskord hommikul leitakse metsast kangenuna, siis säravad su silmad endiselt sellest kustumatust leegist, mida ei suuda unustada keegi, millest sulab jää kalgimagi südame ümbert.

*

Rindel seisavad vastamisi kaks vaenulist rahvast. Nad on muttidena pugend kaevikusse, maa on neid päästjana võtnud oma mullasesse rüppe, kuna väljas varitseb kõigjal surm, julm mõttetu, halastamatu; nagu need teraskillud, mis tungivad lõhkedes maa kohevasse pinda. Päevade, nädalate, vahel kuude kaupa lõdisevad nad poolkülmanuina, poolnäljaseina, nagu tagaetud kiskjad oma urkaisu, ainult nende püssid elavad oma erilist golemilikku elu, sülitades välja pisikesi kuule, mis on nii ilusad ja läikivad, et tundub, ainult lapsed võiksid nendega mängida päikese paistel. Väljas on öö. Äkki kõlab käsklus alustada rünnakut vaenlase kaevikuile. Vaikides, automaatselt pannakse pähe teraskiivrid, võetakse käsigranaadid, kinnitatakse täigid püssiraudadele. Tummalt väljutakse kaevikutest, hääletult liigutakse edasi nagu lõputu kari öiseid viirastusi. Äkki sähvatab kusagilt vaenlase helgiheitja, inimesed langevad maha nagu tõmmatuna nägematust niidist. Suure tontliku silmana hüilib helgiheitja piki laastatud ja purustatud lagenidiku ja tema kannul tiheda parvena kihutatavad kuulid, lõhkevad šrapnellid, plahvatavad käsigranaadid, täites vaikust venivate katkendliste hoigetega, surmaelise võika korinaga. Ent nemad roomavad edasi, toll toilit, nagu hallid mullakarva roomajad ikka lähemale vaenlase traattõketele. Ja jõudnud sihile nad kargavad püsti ja visates käsigranaate, hoides käes löögivalmis tääke, kohutavad nad kaevikust väljatulnud vaenlasega. Seletamatu pime viha, metsik iha tappa valdab äkki sõdureid, nagu valguks nägematu mürkgaas inimesest inimesse. Ka siin seisavad vastamisi kaks vastast: üks tugev, laia-

õlaline, paremas meheas, teine nooruk, vaevalt lahkunud koolipingilt.

Neetud ussiseeme! mida varem sellisega lõpetada, seda kasulikum, pomiseb esimene ja sihhib täägi tugeva löögiga teise lauba suunas. Lööök äpardub, ainult teraskiiver veereb noruki peast ja ahtakene punane viirg tekib ta meelegeohta, järjest laienedes. Jälle valgustab võitlejaid helgiheitja. Ja äkki langeb mees võimetuna täägi: nooruki näos, hirmust päranikestud silmis näeb ta oma väikevõlvele surmaeelset nägu, kelle voodi juures valvas kord öid unetuna ja see väikene, jonnakas juuksekihar kõrvaääres, täpselt samasugune oli ka väikevõlvel, ja ta vaatab oma vastast, kummaline helk silmis, ja ta ei tunne kuidas külm ja tömp teras, juhitud nooruki nõrkadest kätest tungib vaevalt kuuldava raginaga ta rinnakorvi. Ja ta naeratab imeliselt, kuuldes kuidas kõlavad nägematud, kaunid helid kusagil ta hinge sügavuses...

*

Suurlinna parimas kontsertsaalis esineb kuuluis viuldaja. Ta on esmakordselt siin, ent ta nime maagiline kõla, ja manageri ärikselised võimed on täitnud viimse kohani lukkusliku ja härrandliku toredusega sisustet ruumi. Kõik, kes loevad ennast kõrgema tuhande hulka on täitnud parteri ja vabarnärvilise sametiga kaetud looshid. Frakkide ja kullagatititud mundrite kõrval valendavad daamide mattvalged õlad, säravad pimestavalt kalliskivid, peened ja joovastavad lõhnad segunevad raskeks uimastavaks aroomiks.

Kunstniku lavale tulles kahiseb läbi saali pettumuse hästivarjatud sahin. Kunstnik on tüse ja inetu, frakk istub tal halvasti ja binoklist vaadatuna paistavad silma punased karvad ta valgete mansettide tagant. Ta kummardub kohmakalt ja alustab mängu. See on mäng, väljaspool igasugu laitust. Ehtne tunnete tõlgitsuses, oivalise kõlatooni ja meisterlikult viimistletud tehnikaga. Ent daamid ja gentlemanid looshis ja parteris jäävad täiesti külmaks, nad on küllastet muusikast ja nende tundemeel on nürinenud. Hästivarjatud kärsitusega ootavad nad kont-

serdi lõppu, et anduda hoopis suuremaile lõbudele dancinguis ja siidpatjadesse uppuvaid buduaares. Ta on võimatult inetu! sosistavad isekeskis daamid, kui kahju... et esimene pool tänasest õhtust kujuneb nii igavaks ja huvivaeseks. Ent saatja on ilus, tema pärast maksis siiski tulla, kui rumal, et ei teadnud lillesid adressida temale. — Ent hoopis teistsugune meelegeohta valitseb ülal rõdudel. Sääal on inimesi, kes pole veel nii küllastet muusikast, kelle tundemeel veel ei ole nürinenud, on palju üli- ja muusikakoolide noorust. Innukalt kuulavad nad helisid, nad ei märka kunstniku inetust, ununevad hetkeks eluraskused, ununevad, et isegi siia pääset lunastades tuli loobuda nii mõnestki hädavajalikkusest. Ent seal katkevad kõik mõtteniidid, saalis tekib järsku kummaline vaikus, noormees tunneb, kuidas nägematu juga läbibistab ta närve ja midagi valutab, ent samal ajal ületamatult magusat kipitab ja pakitseb hinges. Kunstnik, mängides suure helilooja vähetuntud asja, on nõidund viiulile nägematu kandle kummalsed helid. Ja äkki tunnevad kõik kuidas rinnus ärkab igatsuse siurulind, kuidas ta rabeleb ja viskleb eluvõimaluste kitsas, terasvarvade puuris, kuidas ta laulab ja igatseb oma vabaduse, oma kauni muinasjutulise kodu järgi! Kunstnik on viiuli ammu langetanud, ent kõik istuvad edasi vaikides ja kuulavad mängu, mis kestab edasi nende südames. Ja nad lahkuvad saalist vaiksel, iga huulilt libisenud sõna, iga tänuavaldus kunstnikule, tundub neile olevat sel hetkel millegi suure ja püha rüvetamine. — Selline on nägematu kannel, sellised on tunded, mida ta sisendab inimesse. Ja las olla olemise hinnaks julm halastamatu võitlus! Las olla inimene inimesele hundiks! Las olla inimese sündimine valusaim kõigist valudest ja rõõmutu tema edaspidine elu! Las olla ilu, armastus, aated vaid virvetuled, mis muutuvad pettumuse mõrudaks, kibedaks joogiks, kui arvatakse olevat neid saavutatud. Sest kusagil, kusagil siiski peitub nägematu kannel ja üksainuke heli nägematuilt keelilt ületab ja teeb olematuks kõik, mis inimene on kannatanud, või saab kunagi kannatama.

J O H A N B E C H T E R

Sepikojas

Avanevad ukсед, aknalungid.
Kolde visatakse kühvlil süsi,
lõõtsal pole aega, pole püsi —
ääsitusel raskeid rauakangid.

Virnas äkkeid, teha adraninad,
parandada vedrukäpad, kirved.
Õhus süte lõhn ja leegi virved,
kärsahais ja rauasäded kēnad.

Väljas kevad, lõhnad, linnuhäälled,
külameeste kõned, koerte hauked,
naiste sõim ja karjakellad kauged.
Ainult raua juures sepa meeled.

Lõuna kiire, jälle raualöögid,
lõõtsa sahin, sütetule vihin.
Hämarus ja kesköötuule kohin —
tuleviku pant ja valgus — raualeegid.

L I N D A L A A R M A N

Töötus

Tagasi ei teie juure iial tule,
kunagi ei teie õõnsaid sõnu kuule,
valelikke silmi näha'i taha —
igaveseks jätan endast maha
selle kõige, mis nii kaugel mulle,
võõras sydamele kärsitulle!

Inimesed, inimesed teie —
tundmatu kel luule hõbeie,
armastada syda kel ei suuda,
jõudu pole viha tunda;
inimesed, hirmu maad kel võõrad,
näljast igatsust ei hinga söõrmed,
õlad purustand ei musta myyri
endavihkamise, — ikka pöõrvad tyyri
pärivett ja vastutuult ei julge —
teiega ma sama teed ei kulge!

Vist te iial pole tunnud söõmu
kibemagusat ja valuhella rõõmu.
mis nii palju kordi mind on valland
siis, kui üksindus mu hinge kalland
muremusta, õnnearga unistustevlina,
valuks rõõmu tehes. muutus õnneks piina.
Hõõgukuumu kujutlustemahla —
millises te jalg ei iial kahla! —
tilgutas ta vastuvõtlikku mu verre,
ja siis — ah! — siis söõstsingi ma merre
nägemuste, sygavasse, kuuma.
Syda tunnud õnnehuuma,
nautind kujutlusis taeva kõrgust,
pyydnud päikseid pilvevõrgust.
Ja need aarded kõik on minu omad,
päevast päeva uued, võrratumad!
Teilt ma iial midagi ei vaja —
seisan sirgelt iseenda najal!
Pöõran selja, yksi lähen sinna,
kuhu mina vaid, vaid mina oskan minna!

Armastuski teil on vale, pettus,
iseenda eest te tihti redus,
sest et silmi endale ei vaata julge.

Teiega ma samu teid kulge!
Teie, kujutluste maad kel võõrad,
uhket igatsust ei hinga söõrmed,
õlad purustand ei musta myyri
endavihkamise — ikka pöõrvad tyyri
pärivett ja vastutuult ei julge.

Teiega ma yheskoos ei kulge!
Lähen yksi. Taeva tuuled, saabun — vastu
[tulge!]

Ööd oodates

Kui laps, kes hirmutetult pugend toaurka,
sääil seisab, julgemata tõsta silmi üles —
nii ööd ma väga tihti ootan hinge värisedes.
Mu süda litsut rinna kitsamasse nurka,
pää päevast väisind, käedki jõuetumalt süles —
ööd ootan ilmuvat eesriide lahti kärisedes.

Nii tihti igatsedes värsket und ja rahu
öö nagu armastetu sülle õndsalt viskun
ma julgelt, mõtle mata midagi, nii hääd kui paha.
Kuid pengi leian — oma voodisse ei mahu
ma taas ja hinges jälle lõast lahti kiskund
kõik lootused ja igatsused, sökuvad mind maha.

Ja pärani kui oleks lahti rautet värav
mu hinges, avat pääsuks välja, sisse, välja
mu valudele kõigile, kas uued need ehk vanad.
Sel ööl mu vaenlane on kuugi, suur ja särav,
lööb kiirtepiigi südamesse, õnnenälja
ja rõõmuigatsuste tuksed milles rabelevad.

Kui öö toob välja omad sünged sõjaväed,
et nõrkeksin ta küüsis, alistuksin talle —
sääil igatsused, valud, meeleheide, lootusetus —
ent siiski võimsat relva hoilavad mu käed
kui usklik krutsifiksi vastu saatanale —
mu relvaks ainus mõte on: mu kaugel armastetu!

A. JANNSEN

KALEVIPOEG
KIVI
VISKAMAS
(õli)

G. REINDORFF

OJA (pliiatsijoonistus)

B E R N A R D K A N G R O

Tunnimees näeb Paani

Sel külmal hommikul, mis nagu raud,
tuhm, raske kiiver litsus lagipääd,
tuul ründas põhjast, meri heitis jääd,
ma seisin vahipostil — tunnimees.
Kuid taevaletus oli rajund maani
ja kuni südameni jäises vees
ma tundsin ennast kogu hommiku.

Siis nägin äkki männioksal Paani:
Flööt jumalik tal nagu muretul
on libisenud hetkeks huultelt;
naer näkku rippuma jäänd; rõõm
kuid viidud ära sügistuultest
ja haihtund nukrusesse lõõm,
mis põlend tas; nüüd habe värisemas.

Nii palju kannatusi nägin temas,
et heldisin kui laps tal mantlit andmaks
ning lohutuse sõnu sõjamehe suust.
Ta tuli värisedes maha puust,
käte ulatas kui kerjus kuue perra.
Mu karedat ja kurba riidet kandmaks

1. 12. 31.

ta mutuus rõõmsamaks ja suvipäikses
end tundsin sellepärast mõteldes,
et võisin ohvri tuua, kuigi väikse
ja mantli jagada kui Suurel Reedel
ning mäletada, et mu hulkumise teedel
(sau, jahisarv, lind laulmas südames)
kesk lõputumaid kummalisi laani
ma esmakordselt nägin Paani.

Nüüd jälle kohtan teda selles paigas,
kus pole seni kasvand ükski hili.
Ei tunnimehele ju sobi Paani pill
ning ma ei võtnud. Pole minu jaoks
see jumalik ja kaunikeelne aare.
Ma nagu Simson kõnnin ümber lao
ja valvan vana koli selles hoones.

Kuid minu nägemused, unistuste saared
said hoopis naeruks tehtud kõigi ees.
Nad ütlevad, et olles tunnimees
ma näinud und ja kaotand mantli.
— Sain seitse päeva kartsu selle eest.

A R V I M O O R

Moodne leiutis

Humoresk.

Asunik Andreas Näsakukele, eriti aga ta võrratult tundelisele küljeluule Anule, olid nood viimased päevad seevõrra palavad, et vaatamata veebruari pakasele Andreas käis kasukata ja Anu justkui poolkogemata unustas tõmbamata selga äsjavalmind villase alusseeliku. Ka ahju- kütmisele polnud aega mõelda kummalgi! Seda polnud ka vajagi, sest kass Kriimsilm kasutas häämeeli praeahju, kuna koer Muri oli nurisematult päri villavakaga kambri nurgas.

Juba teistkorda Anu hõikas köögist Andreast, kes lameskles voodis, ent asjatult, sest mehikene oli süvenend niivõrd mõtteisse, et ei kuulnud tõepoolest hüüdu, ei tahtnudki lihtsalt kuulda, ja teiseks see täissöönd lutikas sääl seinapalgil tõmbas enesele kogu tähelepanu, kes arvatavasti esitas meessugu, sest vastasel korral poleks ta, juba saleda joone hoidmise mõttes, end teiste arvel nii ümmarikuks voolind. Alateadlikult Andrease käsi libises üle küljekontide, milliseid ta oli lugend ajaviiteks juba sadandeid kordi ja arutlend mõtteid sääljuures, et naissoo olematuse puhul küljekontide arv oluaks ühe võrra suurem, ja meessugu saavutatuks mõnuleva rahu siin ajalises elus. Mõtles sedasi jatkata toda meeldivat probleemi, kuid tukastus nii raskelt, et unustas lahti suu ja ei ärgandki enne, vaatamata Anu mitmekordsele hüüule, kui see tuli köögist ja torkas vihaga oma pesemata sõrme otse Andrease hammaste vahele. Mõtlemata millelegi Andreas pigistas kokku hambad seesuguse jõuga, et Anu pidi luunilõikavalt kisendama. Uni oli aga Andreasel kui pühit silmist ja kui rabatuna seisis ta harkijalu Anu ees, ega osand teadmatuses lausuda muud, kui puhuda läbi nina küsivalt: „Üh?“ Samal ajal käis niisugune hele plaksakas talle vastu vahtimist, et tuli välja silmist ja esimese ehmatusena ei mõistnud rea-geerida teisiti, kui istuda voodi servale.

Nüüd oli see 82-es nende 25-aastase koos- elu kestvusel ja Andreas töötas kannata- tada kuni sajani. Siis lõpeb aga tingimata kannatus ja ei võigi muud jääda üle, kui mõelda tõsiselt abielu lahutusele.

Mitte küll niivõrd haledusest kui vi- hast Anu hakkas tõinama, pisarad valgusid pesemata näole ja käed langesid jõue- tult kõrvale.

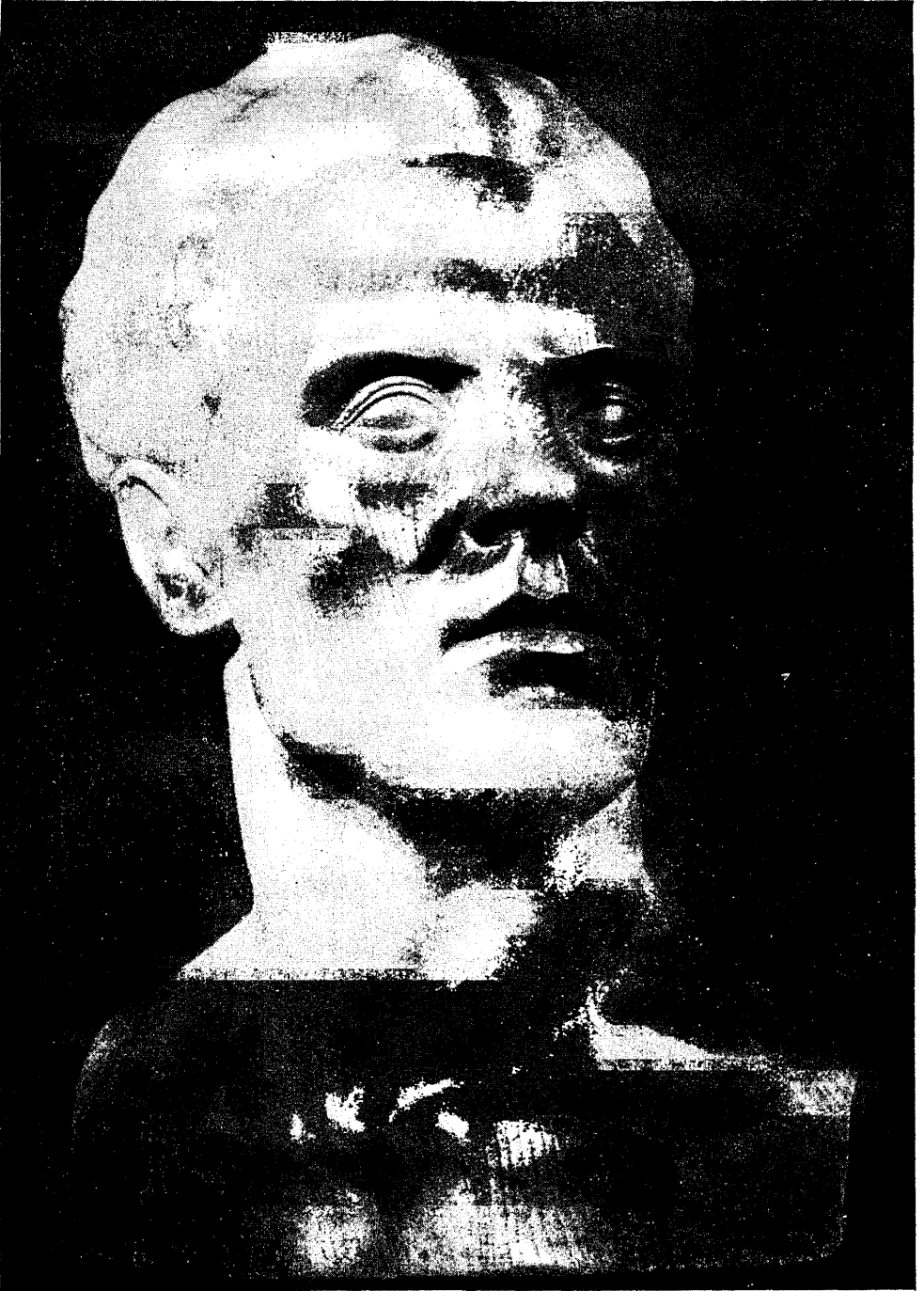
„Sa süd ametu laiskvorst! Tervelt 24 aastat ja 11 kuud pole sa minust hoolind. Peaaegu kuu aega pole ma saand laugi sil- madele, olen valvand ööd ja päevad. Si- nule on loomad olnud kõrvaliseks asjaks! On's mul neid üksi vaja...“

Nüüd läks Andrease meel ka tõepoo- lest haledaks, silmad libisesid üle Anu kogu, milles oli säilind küllalt veel sale- dust meie aja eelistet piirides ja ta haaras eide käe, mida kord elus oli suudelnud nii hurmavalt ning töötas nüüd ja edaspidi hoolsasti ja väarikalt kodusis talituisis olla abiks, mõtlemata nendele 82-le kõr- vakiilule ja ennist arvat lahutusele.

Andeksandmatult kogu tolles tänases skandaalis osutus süüdi lehm Punik, kes ei pidand küllalt lugu oma sugukonna traditsioonidest ega ajalistest normidest ja tervelt kuuagse hilinemisega oli astund välja perekonna traditsioonidest. Selle- pärast Anu oli muutund magamatuse ta- gajärjel rahutuks ja närviliseks ja selle- pärast Andreas pidi loovutama mõne hea tunnikese oma ettenäht magamise ajast, mis rikkus täiesti elu süstemaatilisi nõu- deid.

„Oleks õige vajalik viia kalender lau- da seinale ja osta Punikule sarv-prillid, küll siis hakaks, sunnik, taipama oma aja- list eksitust“, arutles Andreas mõniti, kuid jättis selle siiski teostamata loomasoo kuulmatult madala haridusliku taseme tõttu... .

Täitnud pliidi hoolikalt puudega Andreas märkis kalendrisse tänase kõr- vakiilu arvulise ja kronoloogilise tähend-

H. Halliste

*„Ago“
Puu*

duse ja läks siis lauta, tegi Puniku juures põhjaliku takseeringu, veendus selle ilme kui ka enese tõekspidamiste ja kogemuste seisukohalt, et vähemalt nädalane rahu peaks olema garanteeritud. Läks siis ja teatas enese arvamuse Puniku suhtes, olgugi et see näis eidele uskumatu. Ent seesugune ajaline eksimus Andrease arvates võis tulla esile vaid kaksikute saabumise- ga, milles eitki viimaks nõustus. Tähen- det tõenäolikus ja kindel usk sellesse ma- nas abielupaaris põhjaliku leplikkuse, nii et õhtul poeti voodisse rahulikult ja üks- meelselt. Too Puniku andekus kutsus esile seda mõnusama olemise ja õnne abi- elupaaris, kuna see oli saabus ootamatus ja kaunis kink Punikult nende varstiseks hõbepulmapäevaks; seda enam, et elata- nud Punik oli Anu kaasalehma hilisemaid ja ainukesi järeltulijaid, kes juba, arves- tades seda ajaloolist tähendust, peaks vii- sakuse mõttes toetama niihästi moraalselt kui aineliselt. Ja seesugune haruldane päev, mõeldud 50 suursugu küllalisega, peab olema varustet ometi ohtralt süldi ja praega, milleks kindlasti vajalik kak- sikute olemasolu, kuna üks suudaks ainult vaevalt kuidagi tagada tollel suurel päe- val elatismiinimumi.

Selliste kujutlustega uinuti. Kukk lau- lis juba kolmandat korda läheneval hom- mikul, kui Anu ärkas äkki nagu nõela torkest ning põletas Andreasele küünar- nukiga seesuguse obaduse, et vanamees ei saand tükil ajal suudki kinni. Kuid enne, kui jõudis oma pika meele tõttu ta- suda, oli eit juba voodist väljas ja süütas „tattina“.

„Andreas, ae! ärka nüüd ometi; Puni- kuga peab olema juhtund küll midagi tõ- sist. Ma nägin sihukest imelikku und, et ajas jubeduse peale. Leidsin kahe põid- laga labakinda“.

„Kaksikud“, kiilub Andreas vahele.

„Aga kui hakkasin toda kinnast maast võtma, siis pistis, sunnik, jooksmas, lõ- puks vingerdas kui uss, ma hakkasin hirmsasti karjuma ja ärkasingi.“

„Uss on paha,“ tõendab Andreas.

Eit käskis Andreast teha pliiti tule, asetada tulele linaseemne keedise ja ise

ruttas lauta. Andreas ei saand veel alus- tadagi ettekirjutet toimingut, kui korraga eit tormas tuppa, ilma et oleks märganud uksi enda järele sulgeda. Oli kahvatu, värises ja ei saand tükil ajal sõna suust.

„Mine, Andreas, sina! Ehmatasin, et süda tahtis jääda seima“, kahistas ainult.

Andreas küsimata lähemat seletust, haaras siiski kapsaraua ning sööstis välja.

Varsti sisenes tuppa, muheles naerda ja ütles naisele, kes oli pugend üleni teki alla, et polnud midagi koledat elukat, vaid lihtsalt harilik suure kasuga vasikas. Ainult kahe peaga. Justkui kahe põidla- ga labakinnas unenäos. Ja lisas täiendu- seks juure, et Punik on meieaja lehm, ning too kahepeane elukas on lihtsalt otstar- bekohane uus mood, uus leiutis raha- vaesel ajal; kuna vasikas on tihti odavam kui ta pea, siis on Punik toda põhimõtet silmas pidanud. Sellest siis see pikk aja- line juurekasv, kuna leiutajat ei saa ju tema leiutise sooritamisel ajaliselt piirata.

Anu aga vaevalt kuulis noid sõnu. Ase- tas käed ristid rinnale, palus jumalat ja töötas mitte kunagi lüüa meest. Oli eba- usklik, värises ja kartis.

Andrease jõudes lauta linaseemne kee- disega, Puniku silmad särasid häameelest, sest oli üllatand abielupaari nende hõbe- pulmadeks kummalise leiutisega, ja vähe- malt süldi rohkus oli garanteeritud 50-le suursugu küllalisega.

Vasikas inises duetti ja Andreas muigas.

ÜENÜTO kirjandusklubi „kirjandusballilt“: Seisavad: Hiir, Einpaul, Antson, Vent, Schüts. Istuvad: A. Lints, K. Ots, Ly Lasner, V. Rän- nang, L. Laarman, A. Moor, B. Kangro.

A D R I E N N E L I N T S

Kuldviul

Ballaad

I.

Nii onnis, mille ümber lumemäed,
moor istub koldesuul ja kujub sukka.
Liiguvad nobedalt ta vanad käed —
aegajalt kohendab tuld, liikkab tukke
või paneb ahju uusi hagusid.
Ta näole aeg on kündnud vagusid —
see vanadusest halliks moondund.
Kuid armastust — kui palju koondund
on silmadesse neisse! Huulilgi
on alalõpmata nii pehme — nukker joon.

Ta ümber lapselapsed koos
on õhinaga mängimise hoos.

Ükspäinis väike Hein,
too vanaema poisu armas,
kes sülleronima on kärmas,
ta muinasjuttu eidelt mangub.

Ei suuda kiusajalle seista vastu see —
ja nõnda kujutusteriiki viibki tee.

* * *

„To oli ammu! Elas kunstnik siis
kuldviuli kes omas sellise —
ei lakand millel iial helid, viis.
Aimates surma, kunstnik aarde
jõupingutusel viimsel peitis. —
Aeg kõige üle loori heitis.
— Kuid pajateleb muistne jutt:

Kord valitulle viul ise andub,
ta sügavuste peidust välja kandub —
ja õnnis see, kes kuuleb siis ta kutset.
kes aimab väriseva poogna tukset. —

Sel inimlapsel, viiulit kes omab
saab surematuks hing.

Kuid kuuleb helisid neid ainult see
kel süda lapselikult puhas, hää,
kel mõtteid julgeid, avaraid täis pää,
kel veres olemise uljas sõud,
ja silmis kevadpäikse särava loov jõud.“

Moor lõpetab. Laps magas süles
ja koldes hõõgusid veel viinused söed.
Tööst krobelised, kõvad käed
nii hellalt sillitavad lapse pääd.
Siis tasa tõuseb istmelt üles
eit, magaja viib ära süngi,
ning kuivatades silmi märgi,
ta lapse otsale teeb ristimärgi.
... Tol ööl, kesk hangi, lund,
Hein nägi und
kuldviulist...

II.

Käes kevad! Tomingad on valged õitest,
saeob õhku rohutirtsu tiib —
ja süda vabanend on kõitest.
Toob kasesaludest tuul, pärast äiksehooge
osooni joobnustavaid vooge.

All päikse sädelevaid lõngu
Hein hingab mulla rõsket lõngu.

On naljakas see Hein!
Ta teiste seltsist ühtetihti pageb, —
siis metsas üksi luusib, magab —
kui värsind — pöösavarjus uinaku.

Ehk jälle libliktiivuliselt
ta lendleb, jookseb, hullab, mängleb —
pilkl leegitsemas viivuliselt,
ta tulisädemena ringleb.

Ta praegu kuid on kaugel siit.
Ju päeva mitmendat ta ikka kuuleb viit
mis on nii kutsuv, armas, leegitsev ja valus.

„Mu Jumal! Kas ehk kasesalus
veel viimati ei ole peidul
kuldviul, millest rääkis moor?!“

A. Laipman

Dagy

Ja nagu nool
poiss tormab — silmad õnnest läitund,
hing ihast värisevast täitund...

Kuid asjata ta otsib, kaevab,
ning valutavat pihta vaevab.
Ei leia viiulit ta säält.
Kuid selle värisevat häält
ta kuuleb kõikjal — kus vaid viibib.

III.

On uljalt elulained kõrged
ta ümber pillutanud vahuringe,
ja südelevad õnnepiisad kerged
on suudelnud ta habrast hinge.
On olnud hetki selliseid
mil teda täielikult vallutanud
on olemise suur müsteerium.
On huulile tal kallutanud
pokaale saatus mitmekesiseid:

Üks täis on valu,
hõõguvat ning rusket,
ja teises pulbitsemas kirg,
ning kolmas puhta õnne viirg...

Ta palju armastand on naise keni,
ning südant haavand valusalt neist mõni.
Ei ole võõras talle joobumus —
kuid kõige resultaatiks ikka
on jäänd vaid — loobumus.

Hein igalpool on oodat võõras,
ja kaunitar nii mõnigi
tall' ihaleva pilgu pööras,
kui sammus tõtlevana tänaval.

Ta harjund viibima ballsaale säras —
siis valsi taktis liuedes parketil
ta naerateleb võidukalt, koketilt,
sest teab — siin täna tsentriks on
vaid tema.

Nad suureks kunstnikuks ju teda peavad,
eeskujuks algajatele seavad —
ja ometi see ainult nali on.

Ju homme ta on kaugel ära,
siis enda üle ta
häätahtlikult vaid muigab...
— Oo, omandaks kuldviiuli ta kord,
siis neile alles näitaks
mis suudab luua kunstnik noor!

IV.

Kuis oli sattund ometi ta siia
kuš kõikjal ümberringi soo?
Kas oli olnud ta
siis sihitute tuulte viia?
Ah, — mäletab nüüd, virvatuuli too —
ta meelte üle oli põimind võrku,
ei suutnud jalg; ei käsi vastutõrku. —
Soo hõngust mürgisest ning rõskest
pää oli muutund kuumaks, raskeks...

...Sest kõigest järgi jäänd
vaid raba — võik,

kus ainukestki jänderikku kaske
ei näe silm. Appihüüe, hõik
kaoks asjatuna hämarasse öhe.

— Nüüd rüütel uljas, lemmik daamide,
sood elegantseil sammel kulge
sa, kes sa mehine ja õilis, julge! —
...Sookallud lõhnavad nii vängelt,
ja rängalt —
kuis südant surub hirm... Oo! Alla kisub
ju teda soo!... „Suur Jumal, aita!“

Ta kõrva ääres kostub sääsepirin —
kuid sügavuses all on tume korin...

Kas siia lõppema peab maine ring
tiivustas mida uhke lootus —
saada kord surematu hing?!
Kus on kuldviilul, mida ootas?

Kui haavat kokkas peksma hakand
on Heinil süda — kõrvus lakand
on helisemast poogna hellik hääil.

Ja meelestuvad talle sääl
sõnad, mis kuuldud läbi une:

„...Kuuleb neid helisid kuid ainult see
kel süda lapselikult puhas, hää,
kel mõtteid julgeid, avaraid täis pää,
kel veres olemise uljas sõud,
ja silmis kevadpäikse särava loov jõud!“

H. Halliste

„E. Aav“ (gips)

— Nii! Seisis ees tal nüüd siis kindel hukk.
Kuid süttida võib ka ju mustund tukk.
„Ei! Elada veel tahan! Olla jälle hää —
nii nagu siis kui lapsena kord päi
küdeva koldesuu ees eide sülle peitsin!“

Ja meeletult Hein võitleb — ta ei anna alla,
ei tobi neelda teda rava mustav kurk.
Kõik jõud, mis peidul tas, ta päästab valla —
siht tal soosaare järsk ning terav nurk.

Kuid saaki soo nii kergesti ei lase. —
Tall' raskelt muda ümberkleepund on.
Süäl järsku lähedalt ta leiab kase,
ta sellest haarab ... sulpsahtudes konn
kaob vette, ehmunud ta haardest.
Hein puhkab, hoides täve ümber kätt.
Ei! Ta ei taha loobuda veel aardest —
mis nõnda kallid talle. Eluhüüd
on tas nii tugev veel. „Ja nüüd!
Kas on see võimalik, et tõusmas päike,
nii kallistavalt säratades kõike?“

V.

Aeg hõbeniite sädelevaid põimind
on Heini juustesse. Tee tallatu
on uuristanud ajju palju kääride, —
kuid tihti teda kujutelu vallatu
viib koduhütti, kasesalu äärde.

Tallim, 5. III 32.

Siis naeratab Hein — silmis tekib sära —
kui palju aastaid oieti ta on süält ära?

Siis oli ta ju veel nii noor!
Süäl tähtis talveöö! tall' esmakordselt moor
rääkis kuldviulist.
— Kuid selle ta kord siiski saab.
Ta selles veendunud — see on ta ülim iha.
Hein selle mõtte juures ajab sirgeks piha.
— Kuid mis see on? Kes seisab siin ta ees?
Kuidas ta ometi ei näind
mil astus sisse imelik too mees? —

„... Su järel olen kaua käind,
sind tunnen juba õige ammu —
tean sinu vähematki sammu.
Ihkad kuldviulit! Ta sulle annan.
Sind sinu unistusteranda kannan,
kuid tasuks nõuan elu sult!“

Hein taandus — silmis õudus, hirm,
verd soontes halvast jääne kirm.
„Kes oli see? Kas tõesti surm?“
Siis järsku teda valdas hirm:
„Kuldviul! Elu ainus MÕTE.
Ta mulle anna! Elu võta!“
Ja enn kui Hein märkas seda,
tal oli lõhestatud rind
ning antud kätte ohvrihind
KULDVIUL — tema enda SÜDA.

L. OSKAR

ABRUKA SAAREL (õli)

A. JANNSEN

TALU ÕU (õli)

J O H A N B E C H T E R

Kuningas naerab

Oli Klaus Horni nimepäev. Ta sai nüüd kuuskümmend aastat vanaks, kuid hoolimata sellest võis teda arvata aasta neljakümne ligidaseks. Jõud ja tervis tungisid esile ta tüsedast kogust. Elu oli andnud talle oma parema ja õnn oli teda seiranud truu koerana ta keerukail teil. Kolmes hansalinnas olid tal omad ärid ja kauplused, loendamata need, kus kaubalaevad ja laod. Tal oli laevu pruunide madrustega, laevu, mis olid sõitnud troopikamaie sinise taeva all, mis olid käinud vürtside järel Indias ja ostmas Araabias peenikest, kullaga kirjatud riiet.

Läks juba valgemaks ja üle tsinooberpunaste katuste oli näha ookerkollase päikese tõus. Klaus Horn laskis katta aknad eesriietega, süüdata kroonlühtrid uued küünlad ja kaminas tammepuie lõk-

ke. Vaikivad teenrid pidid tooma keldrist seda, mis kunagi aegade vältel oli kuhjunud sinna. Klaus Horni laudult ei tohtinud puududa midagi. Klaus Horn oli nõnda rikas, et võis iga aasta oma nimepäeval läkitada merele põlema süüdatuna, ohvriks pühale Nepomukile, iga aasta kohta, mis saatus kerinud ta elupoolilt, ühe laeva. Tänavu saatis ta merele kuuskümmend laeva.

Vähe oli neid võõraid kes püsisid jalgel ja võisid majaperemehega ühes nautida sajaaastase malaaga jumalikku arooni või ulatada käe metspõdra maitseva küpsise järele, mis oli päritud ta kodumaalt, raske ja nukra taeva alt, säält kus kasvavad vaiksete järvi kallastel tumedad kuused, säält kus tüdrukute juuksed on mesikollased ja silmad sarnanevad õitsvaile

linapõldudele. Seda maad armastas ta üle kõige.

„Tüdruk, tule ja jutusta meile oma kuningast“, hüüdis Klaus Horn sisenevale ümmardajale, keda ta oli kaasa toonud oma idamaa reisilt. „Kas mäletad sa seda päeva kui sinu isand, Samarkandi emiir, sinu mulle loovutas vastukingiks kahele pudelile kõrvetatud viinale?“

„Küll, isand“, vastas tüdruk kelle tumedais silmis peegeldus kogu Aasia oma rahutu ja patuse verega.

„Siis jutusta“, haaras Klaus Horn teda pihast tõmmates oma sülle.

„Isand, ma lähen enne toon veini, sest minu süda põleb ja igatseb joobumuse järele. Ma tean, ühes pudelis on rasket, kuldpunast jooki, mille iga arvatakse aas-tasadadega. Luba isand, ma toon selle pudeli“, hüppas ta vallatu naeruga püsti ja jooksis küünalt võttes keldrisse.

Tüki aja möödumisel tüdruk ilmus tagasi tumeda, ämblikuvõrguse pudeliga ja lauldes mingisugust huluvkirglikku laulu täitis klaasi ning ulatas selle Klausile. Aga see lükkas klaasi järsu liigutusega tagasi ja palus, et ümmardaja, eksootiline õis kaugelt hommikumaalt, tema austuseks jooks kõige enne.

Viisaka tänuga, õhukene pilge huulte ümber, ümmardaja tühendas klaasi. Pärast seda kallast ta klaasi täis oma isandale ja algas uut laulu. Ta hääl ronis kusa sagil kõrgel, kadus väänleva maona kõrbe kivide vahel, iharana kui antiloobi kisa õhtul. Aga ta katkestas järsku oma laulu ja pilku liivakellale heites laskus Klausil sülle ja sorides tõmmu ning kitsa käega selle juustes, algas hooletult:

„Ma räägin sulle isand oma valitsejast, kuningast kelle sarnast ei ole kogu ilmas ja kes ainult korra elus naeris. See oli siis kui sõjaväed olid tagasi tulnud retkelt kauge India rahvaste vastu. Hulga kulda, suitsetamise rohtu ja kalleid kive oli meie saagiks. Kolmtuhat vangid otsustati ohverdada jumalaile. Pidaduste ettevalmistused kestsid mitmeid nädalaid ja vangide toitmine, kuigi vigasemad ja viletsad neist hukati, läks meile maksmata

tubli summa kulda. Mitmete vangide perekonnad saabusid ja tõstsid valjuid kaebeid kui nägid vange ohverdatavat põletusohvrina jumalaile.“

Ümmardaja heitis kerge värina saatel rutulise pilgu liivakellale.

„Aga kõige ilusam oli see kui meie preestrid ohverdasid nende vürsti. Ainult valitud, nende seas ka mina, võisime jälgida ta surma. Tõesti isand, vesi, mis tilgub, tilgub ööd ja päevad järgimööda paljale kehale, on kõige hirmsam ja naudivatavam surm, mida ealeski leiutanud inimaju...“

„Sina, ega sa küünalt keldrisse ei jätanud?“ katkestas Klaus teda haigutusega.

Kaamed varjud libisesid üle ümmardaja palge.

„Isand, teie oleksite pidanud nägema toda India vürsti. Ta oli suurem kui ükski teine ja ta lihakselised käed rebisid kõisi kui niite...“

„Ah, ma pean siiski korra keldris käima“, otsustas Klaus.

Midagi alateadvuslikku südames, hirm mida olid sünnitanud tüdruku sõnad rääkides põletisohvrast, sundisid minema. Suuri vaevu, väsinuna astus ta pikki astmeridu keldri poole, mis oli sügaval all. Suure pingutusega avas ta tammepuust ukse ja läks veelgi kaugemale. Nüüd jõuti sinna, kus hoiti tünnides püssirohtu ja nõrk valgusekuma pani ta võpatuma. Ta kiirendas samme, et viimaks tardunult seisma jääda. Suur ruum oli täis tünne lahtise püssirohuga ja nende taga asus väiksem veinide jaoks. Ühes lahtises püssirohutünnis põles otsekohe püssirohtu pistetuna lühikene küünlajupp.

„Nüüd, nüüd lendab“, mõtles ta hirmunult, suutmata liigutada. Ta nägi kuidas rasv jooksis mööda küünla külgi, kuidas küünal viltu vajus ja tuli järsku nagu suuremaks muutus. Siis tormas ta ühe hüppega tünni juure ja kustutas küünla. Oli ka viimane aeg, sest püssirohuni oli maad vaevalt tolli poolteist.

Otse kui joobnud tuikus ta viimaks tagasi minema, kinnitanud ennast paari pudeli veiniga, mis praegusel korral harul-

dasel kombel talle maitses peaaegu veena. Poolel treppil ta aga väsis nõnda, et pidi puhkama.

Saalides oli juba ärganud üksikuid võõraid. Teenrid olid ruumidesse loonud natukene korda, mis aga juba hakkas uuesti kaduma. Klausil silmad otsisid taga oma ümmardajat. Ta nägi viimaks tüdrukut kahe franciskaanlase vahel istudes meeletumalt karikat karika järele tühjendamada. Mungad olid tema pärast valmid üksteist nugadega torkima. Salamahti silistasid nad teine ta teist säärt.

Kui ümmardaja nägi oma isanda süngget palet, hüppas ta munkade vahelt ja langes Klaus Horni ette põlvile.

„Isand, luba mul veel tänane öö juua ja joobuda“, anus ta.

„Tasem, tasem, et külalised midagi ei kuuleks. Laps, miks tegid sa seda?“

„Armastasin oma kodumaa kõrbeid, vürsti kes on metsik ja keeva verega, kellel pole sinu flegmaatilisi kollaseid hüaane silmi.“

„Nii, nii. Nüüd aga valmista ennast pikema reisi vastu... Hei, teie mungad, soovite teie teha tema kallal, enne seda suurt teekonda natukene misjonitööd.“

„Meie misjonitöö jäi just pooleli“, naeratas vanem munk.

„Kahju, sest aega on nii vähe“, ütles Klaus Horn.

Nende sõnadega võttis ta taskust karbikese, avas selle ja puistas paar valget terakest täidetud karikasse. Teinud seda ulatas ta karika tüdrukule.

Helepunasena langesid tõusva päikese kiired kullatud kirikutornile. Sadamas nagisesid elektrikraanad ja jaamast kuuldus väljuva kiirrongi huige. Veel seisin uimasena vanas müüritühemikus ja mulle meelestus vana hindu filosoofide õpetus hingede rändamisest. Kas oli minu hing olnud kunagi koos Klaus Horniga, olin ma kunagi, vast aastasadu tagasi, osa võtnud vana hansalinna kaupmehe sünnipäevapidustusest?

V. V E I T M A N

Kui laulis ööbik

Tulirattana loojenes päike Põldmäe rinnaku taha. Kogu taevas oli nagu verre kastet. Örnad põuapilved hõljusid otsatus taevaavaruses, kuid neid neelas mets või Sinisoo oma salapärase laugastega.

Jõekaldal mängiti lõõtspilli.

Külas ärkas nagu uus elu. Kiiresti askeldasid poisid-tüdrukud kaevukünade juures silmi pestes, et mitte hiljaks jääda tantsupeole, mis Altpere luhas peeti. Naeru ja kilkamist oli õige kaugemale kuulda. Kärmemad noormad puhastasid juba saapaid, silusid juukseid, sirutasid püksisääri, ja mõni neiu õmbles mõnd rebenenud nõopi kindlamini pluusikaelusele. Riieldi emadega, et need on unustanud pesu triikimise, sokkide nõelumise ja särgi paikamise. Mõni

poiss ajas „ahvi kiirusega“ habet. Ei ole ju sünnis minna karvase lõuaga neiude hulka, ja ühel tantsuõhtul võib olla ka kaugemaleulatav mõju — võib mõrsjagi leida.

„Oh, Jeesus, kes vanasti seda nägi, et nooremad nagu hundikutsikad laupäeva õhtuti ringi jooksevad!“ õhkas nii mõnigi vana eit, kelle tuhkhall nägu ja vanad silmad, mis paistsid mültund soolaugastena, ometigi avaldasid isesugust helki, otsekui mälestussüte kuma. Mõnelegi talumehele meelestusid nooremate askeldusi vaadates ta enda nooruspäevad, mil ei lasund veel tinakoorem turjal ega olnud jalad võimatuseni kanged. Need ilusad päevad, kus kahekümne verstased tiirud olid ehal käies otse naljaasi — need päevad kerkisid vanade

G. BERGHOLZ

KITSED (õli)

silmi, helkisid hetke imelises selguses ja kadusid, saadetud tasasest ohkest, jälle tundmatusse sügavusse. Aga noortele seda öelda ei või, ei, neile peab ikka selletama, et vanasti nooremad olid laupäeva õhtul kodus ja laulsid Siioni laulikust.

„Einoh, õhtu on haruldaselt ilus,“ ütles Laanesaare sulane toauksest väljudes. „Täna peab minema tingimata oma südamele rõõmu tegema.“

Juba ta astuski külavahe künklikel teel, muheles ja vilistas — oli nagu väike poiss, kes äsja ronind puhtasse särki.

Võsas laulis ööpik.

„Laula, laula, linnukene!“ meelitas Jaan. „Laula ka Liisile,“ lisas juurde ja ise vaatas kiiresti ümber. Önn, et keegi polnud kuulamas.

Elu ei jätnud Jaani arvates palju midagi soovida. On küll nädal tapvat tööd, aga siis järgneb laupäeva õhtu, saun, puhas pesu, jahupuder võisilmaga, ja pärast võib kuulata neiu kelmikat naeru sinivalges öös. Ükskord asutab omale kodu: ilusa naise ja leelõukaga. Ka mõni lapsertsikas oleks nende õnne

täiendamas. Lapsed oleksid ta oma moodi: tagasihoidlikud, häbelikud. Kui ütled pojale: „Ära sa ennast paja juures tahmaseks tee!“ siis läheb kohe häbelikult nurka. Aga naisele hüüaks samal silmapilgul teise tuppa: „Kallis, kartulad on juba keemas!“

Jälle laulis ööpik.

Jaan võttis taskust leivateri ja poetas teeäärsele kivile, et väsimatu armastuslaulik, noorte hingede tõlgitseja — ööpik, võiks neist kunagi söönuks saada.

Täna ta tahtis Liisile kõik öelda. Karta ei ole ju midagi. Läheb juurde ja sõnab: „Vaata, asi on praegu niisugune: armastan sind, mis ma võin sinna parata. Tule mulle naiseks.“

Ta oli kirjutand Liisile tänaseks isegi kirja, suurte lapsikute tähtedega püüdnud paberile nirstada oma hinge. Ja nüüd hoidis ta seda kirja nagu pühapäevaseid pükse, ei ainustki märki tohtind leiduda linasel ümbrikul.

Kohale jõudes ei julgend Jaan tüdrukule poole sõnagagi omi õrnamaid tundeid avaldada. Vaikus tikkus vägise silmapilgu peremeheks, olgugi, et poiss tegi meeleehtlikke katseid vastupanuks.

„Kuu paistab täna nagu elajas kohe,“ ütles, aga siis mõistis, et seda võrdlust ei oleks pidanud mitte tarvitama. Kül-lap Liisi tõepoolest pahandas.

Nüüd oleks tulnud panna hoopis teine noot, kuid mitte midagi ei tulnud talle pähe.

„Eks teil kodus nüüd kanad kõik munevad?“ küsis Jaan vähe aja pärast.

„Ei või seda just öelda,“ vastas Liisi pilgates, „nii hilja nagu praegu nad harilikult juba magavad.“

Seda ei oleks tohtind üialgi küsida! Poiss oli valmis nutma. Aastase sulase-palga oleks silmi pilgutamata annud, kui saaks veel öeldu tagasi.

Väriseva käega, nagu laps isa tungi-val soovil haopinust nüpeldamisvitsa otsib, võttis Jaan taskust kirja ja sama väriseva käega ulatas tüdrukule:

„Võta see... selles on kõik... Loe ja mõista mind õieti... Selles on kogu mu hing...“

„Sinu hing siin ümbrikus?“ küsis Liisi.

„Jah,“ ütles Jaan ja ohkas õige sü-gavasti.

„Jaan, sa ajad mulle hirmu pääle. Kuidas sa võid nüüd ilma hingeta olla?“

„Võib-olla, et inimesel mitu hinge, mitu elustajat, kuid armsamale kinkimi-seks on siiski ainult üks hing,“ sõnas Jaan pühalikult. „Tead ju, et...“

Jaani jutt katkes, sest parajasti tuli keegi poiss ja kutsus Liisi tantsima. Viimane oli kohe nõus, takistuseks oli vaid Jaani kiri: polnud ju taskut, kuhu see panna.

„Võta ja hoi a see niikaua oma käes,“ ulatas ta kirja Jaanile tagasi.

Nagu lahtirakendatud väsinud eesel seisis poiss tantsuplatsi veerel, hoides sõrmede vahel praegu Liisilt saadud „hinge“, mis pakitud linasesse ümbri- kusse.

„Teen nii, et ei annagi Liisile enam seda kirja. Vaata siis, tüdruk!“

Aegamisi rebis ta oma „hinge“ pisu-kesteks ribadeks, üleelades senitund- matut valu. Tükid heitis suure kuuse alla tulelõkkesse ja vaatas, kuid suits

tõusis ikka kõrgemale ja kõrgemale, nagu Kõigevägevemale teatama, missu- gust suurt ülekohtu on tehtud ühele sulasele siin maamunal.

„Oh, sa kena neiu, miks sa jätsid peiu nõnda noorelt maha!“

kõlas laul.

Pillerkaar on täies hoos. Noored on unustand tööväsimumuse. Mingisugune sa- lapärane side seob ekohmaka talupoisi ja karekäelise taluneiu omavahelisse keskustelusse. Ei ole neil rääkida suur- linna kohvikute kihavast elust, uuemast Pariisi riidemoest ja viimastest kunsti- näitusest, ei — niisuguseid asju pole nende tarvis olemas. Samuti lihtne nagu nende elu, on ka nende omavahelised kõnelused — isegi armuavaldused. Teiste keskelt paariviisi eemale siirdumist loe- takse koomiliseks ja sellepärast seda ei tehta. Taluinimesed on selleks küllalt harimatud, et kergel käel endid teiste kõnealuseks ei tee.

J. GREENBERG

NAINE ÕUNTEGA (õli)

Noorte lõbutsemist on vaatama tulnud ka mõned vanemad inimesed. Tahtmatult peavad nad tunnistama, et kõik-külgne elu arenemine on tungind ka külla. Ei uhkelda enam külapoisid, et kelle rind on kõige karvasem ja kes kõige suurema kivi üle aia viskab. Tea, kas sihukestel enam ongi nii karvane rind ja tugev pihaluu. Oi, vanasti, vanasti...

Juba kaunistab kuuhõbe luha siledat pinda, kuid Jaan on ikkagi veel ebaühis-kondiline olevus, kes ei suuda sisse elada teiste rõõmudesse.

Liisi ei tulnudki talt enam kirja küsima, ja nii tundus, et teise vastu sihit valu tuli nagu bumerang, mil see märki ei taba, jälle viskaja enese juurde tagasi.

Ta heitis lootusetult käega, läks metsa ja hakkas ootama, et Liisi talle järele tuleks. Kaua, kaua tuli poisil kannatada, kuid lõpuks siiski oodatav ilmus.

Jaan hakkas nüüd kiiresti hoopis teises sihis sammuma, sest tulija ei tohi ju mitte arvata, nagu ootaks ta teda, Liisit. Ei, tema, Jaan, on siin üksildasel metsateel ainult loodusilu nautimiseks ning ei mõtlegi siin kellegagi kohata. Seda ei saa ju keegi salata, et loodusel on tuhandeid iluvorme. Näiteks, see kuusekäbi — tuleb ainult temasse süveneda.

Vähe aja pärast ta nii muuseas vaatas tagasi: Liisit polnud enam näha. Käbi kukkus käest. Ja nüüd neelas ta enda valmistatud kurbust nagu laps puid. Saamatus oli pudipõlleks: see ei lase teda iseennast määrada, aga see ei võimalda talle ka mehana esinemist.

Jaan ootas ja ootas. Keegi ei ilmund. Tantsuplatsilt kuuldus lõbusat naeru, mis tundus pilkena. Poisile tikkus nutt pääle. Kuuseoksal krõbistas orav, vastu kuuvalgust lahmerdas nahkhiir, aga roosa seelik jäi nägematuks ootavale silmapaarile.

Poiss heitis samblale. Keha oli päevastest tööväsimusest otse võimetu. Kor-

raga taganesid higivanad kuused, taevas laskus ikka madalamale ja madalamale: Jaan oli õndsalikus poolunes. Ah! Liisi tuleb! Kuis on elu nii helde, helde!.. Nii... vaata kavalat... või rohukõrrega kõditama.

Ta ärkas. Jälle ümbritses teda vaid kibe tõelikkus. Kõditajaks osutus väike lepatriinu, kes kiiresti üle näo jooksis.

Kui Jaan tantsuplatsile tagasi jõudis, mängiti parajasti ringmängu. Liisi parempoolseks naabriks oli punapõseline kräuspäaga jõuka Vägari talu üksik perepöeg.

„Aga nüüd varsti peab Liisi südamest kahetsema, pahemal juhul isegi — nutma“, arvas Jaan pääd kõigutades. Üks uus idee oli võtnud ta enda võimusesse.

Ta kutsus keset ringmängu Liisi vähe kõrvale ja sõnas:

„Täna lähen vabaturma.“

Tüdruk silmitses teda sõnalausumata, pööras korraka ümber ja jooksis mängijate juurde tagasi. Sel silmapilgul kottis tantsulaul nagu hirmus hiritus:

„Kui sured sa, ei leina ma, su järel viskan kaikaga.“

Pää püsti, rind ette õiendatud, sammus Jaan jõe poole. Peaks Liisi nüüd tulema ja põõsa tagant vaatama, mis-suguse uhkuse ja külma rahuga see muidu nii arg ja kohmetu poiss läheb surmale vastu. Ja surma ta läheb — selles ei saa olla kahtlust.

Jõeäärde jõudes asetas ta oma mütsi kaldakruusale, võttis suure kivimüraka ja viskas selle huupi vette, kuna ise hüüis põõsa taha varjule. Kuid et kedagi ei ilmunud, tõsis poiss peidupaigast ja sõnas: „See on otsustatud.“

Aegamisi hakkas ta koju poole sammuma ja lohutas end tasase häälega:

„Einoh, ega mina põle teda tahtnud... ma muidu... Ei ole tahtnud teda ja ei tahagi!...“

Jälle ööpik laulis võsas.

Jaan võttis maast kivi.

H E L J O J A I K

Pärast sõbra ärasõitu

Su tuba tühi, pole sind;
on kõikjal ainult tühjus, õud.
Ja tunnen, nõrkemas mu jõud,
kui pole lohutajaks sind.

Ei ütle keegi: „Püsti pää!“
Ei pilku heida rõõmuilma.
Sul tahaks vaadata ma silma
ja öelda: „Palun siia jää!“

Oh, tahaks kuis, et varssi tuled
ja jälle silud minu pääd,
mul sõnud sõnad ainult hääd
ja lohutajaks ainsaks oled.

Ma käin su toas, nii tühi see,
su asjad nagu leinaks sind.
Ja miski rahulda ei mind. —
Mil toob sind tagasi su tee?

Tartus, 19. III 32.

Meie reproduktsioonide puhul

Neil päivil pühitses Eesti Kujutavate Kunstnike Keskühing oma 10-aastast juubelit. Nimetat ühing on meie suurimaid kunstühinguid, tema ümber on koondunud üle 40 kunstniku. Need kümme aastat on üldiselt viinud meie kunsti suurtel sammudel edasi ja selles arengus omab EKKKÜ suure tähtsuse. Meie käesoleva numbri kunstilised reproduktsioonid on juubeli puhul toodud tervenisti EKKKÜ silmapaistvamalt liigelt.

Vanemate, saksa impressionistlike kooli saanud meistrite Ants Laipmanni ja Kristjan Raua kõrval töötavad parimas meheas EKKKÜ-sse kuuluvaist kunstnikest, A. Jannsen, R. Nyman, N. Kulkoff, G. Reindorff, P. Purman ja teisi. A. Jannsen tootab temale omase mitmekülge aine käsituslaadil niihästi nature morte, portree ja maastiku alal, olles ainuke, kes meil loonud suuremaid kompositsioone õli, kui ka mosaiik tehnikas. Ei saa jätta mainimata ka tema keraamilisi töid, millede kallal ammugi katsetanud, saavutades häid tagajärgi viimasel ajal. R. Nymani tunneme tema ornatoonilistest suvemaastikest või meeleolulisist mere piltest, üksiku paadi, hulkuva pilve, või vees peegelduvate kividega, mis jätavad hinge igatseva nukruse, soovi millegi kättesaamatu järele.

Armastan muusikat

Armastan muusikat tasast ja kurba,
armastan muusikat leinavat.
See tahaks mul nagu südame murda.
Nii mul vaid hää tunnen olevat.

Armastan muusikat lõbusat, rõõmsat;
armastan muusikat metsikut.
Tunnen siis endaski elu ma tõuswat,
tunnen siis igatsust võitmatut.

Armastan muusikat — taevalist andi,
kirguliselt joobuda võin tast ma.
Sunnin end pidama kinni kui vandest:
„Muusikat võin ma armasta!“

N. Kulkoff, kuigi vene nimi, kuid kelles tunneme siiski kunstnikku, kui meie rahvusega piiritletud isikut, on omalt loomult rahutu ja otsiv, kuid suure tehnikaga maalija, mis võimaldaks, jäädes püsima ja süvenedes kitsamasse ainevalda, edurikkamalt suuremate ülesannete lahendust. G. Reindorff, meie parimaid graafikuid, viimasel ajal küll kahjuks vähe esinenud, samuti Paul Burman, impressinist ja varemalt meie parim loomade maalija. Suure reproduktsioonivõime poolest paistab silma A. Jegorov, kes maalib peajasjalikult maastikke õlis ja temperas ja kellel eriti õnnestub päikese valguse ja soojuse edasiandmine.

Nende vanemate kõrval teotseb julgelt ja võistlusvõimeliselt rida noori. Mainiksime neist, ka ÜENÜ perre kuuluvaid maalijat ja graafik H. Lepikut ja skulptor H. Hallistet, kes näivad loovat sisemisest tarvidusest ja kellelt võime loota veel kompositsiooni alalt veel mõndagi hääd. Puudub võimalus peatuda kõigi juures, kuid laseme kõneleda ka reproduktsioone oma ette ja loodame, et vilgas eesti noorus tõustes huvi, leiab kontakti oma kunstnikkonnaga ja nende toodetega.

H. J.

Õpilasnootte osa

Tänaeste Koolinoorte isetegevuse kurbloomusest.

Arnold Tonska.

„Inimkonna kultuuri ajalugu on olnud noorte võitluste ja kannatuste ajalugu“ — ütleb dr. G. Wynecken. Võib öelda võitluste ajalugu kahe sugupõlve vahel. Ühed, keda paelub vanade traditsioonide võrk. Teised, keda tiivustamas kirk kaunima keskpäeva poole — idealism. Viimaste liiki kuuluvad ka noored. Neid ei rahulda tardanud eluvormid, vaid nende tegevushimu on alati ennatu ja maldamatu. Noorte isetegevuse lipukirjaks on ja jääb: uus inimene ja parim kultuurühiskond! Viimase asjaolu dikteerivad juba looduseseadused. Ajaloo käigul on eluuuenduslik tahe — hoolimata raskusist — ikka võitnud. Kes tahaks tagasi ürgaega? Siin ollakse revolutsionärid, kuid ole-viku uuendusile suhtutakse kahtlevalt. Ka iga noorusliikumine on legaalne revolutsioon. Et meil sellest osa moodustavad koolinoored, mille tegevus pisut talveunes viibib, siis piirdun viimaste noorusteotsengute kriitiseerimisega.

Meie koolinoorsooliikumine on oma algpäevilt alates läbi elanud tõusu ja mõõna ajajärke. Püüdes enam-vähem uduselt piiritleta, võime jaotada ta tegevuse viide ajajärku. Need on: 1) keskbüroode ajajärk (1917—1920), 2) koolinoorsooliitude kujunemisaeg (1920—1921), 3) koolinoorsoo liitude õitseage (1921—1927), 4) koolinoorsoo liitude tegevuse langus ja vaibumine (1927) ning 5) tänapäeval aset leidev puhkeaeg. Et nois eelmaintitud tegevusperioodes viimane ajajärk meile kõige lähemal seisab, siis võiks olla nüüdisajal nende põhjuste loendamine, mis takistab haigestunud organismi paranemist, küllalt aktuaalne.

Endise koolinoorsoo isetegevuse keskkoha — Eesti Koolinoorsoo Keskliidu likvideerimisega jäi õppiv noorsugu selles suhtes vaeslapse ossa. Raskuspunkt isetegevuses rajati normaalpõhikirjadele spetsialiseerinud ringidele. Et niisugune killustatud organisatsioon vorm tegevust halvab, näitavad viimase aja kogemused. „Noorsoo ühingute ülesanne pole mitte spetsiaalalu sihitada, näitlejaid, sportlasi jne. kasvatada, vaid arendada kodanikke ja inimesi, kes tunnevad elu tema üld-suses.“ Lähtudes ülalmainitud organisatsiooni tüübi tegevusvahendeist püüame allpool jõuda sellekohaseile järeldusile.

Nüüdisajal esinevad koolinoorsooliikumise kandjaina näit. spordi, male-, näite-, karskuse jne ringikesed. Tähtsamaks tegevusvahendiks on ainult referaatkoosolek. Viimane aga ei suuda alati liikmete poolehoidu kõita, erandid välja arvatud. Esiteks ta sarnaneb õppetunnile. Tuleb ju referaadid

aine spetsiaalringides hankida enamuses raamatuist, kuna referendi enese tähelepanekud ja mõtted vaevalt selles mingit osa etendavad. Seega koosolijad moodustavad passiivse kuulajaskonna, sest vaevalt on võimalik vaielda vastu teaduslikele dogmadele. Kuid see ei ole noorsooliikumise sihtidega kooskõlas. Noorile peab olema võimaldatud vaba eneseavaldus ta enda algatusel ja juhtimisel, kus enamusel on võimalus kaasa rühkida. Eri-ülesannetega ring seda vaevalt üksikult suudab. Näit. näitering arendab ainult õpilase artistlike võimeid. Kuid noortes leidub küllalt ühekülgselt kalduvustega isikuid, kes astuvad ainult oma lemmikringi. See asjaolu kõneleb aga noorsooliikumise eesmärgile vastupidiselt. Sellepärast tingitud ka tänapäeva koolinoorsooliikumise üldettevõtete vähesus: näitused, võistlused mitmesugustel aladel, kongressid, üleriikliklik ajakiri (E. N. K. ettevõtted on liiga meteoorilikult vilksatavad!) jne. Heidetakse ehk eelpooltähendatud asjaolule ette, et üldühingud ei suuda koondada enesesse massi, kuna spetsiaalringid seda paremini teevad. Vastan pedagoogilisest printsiibist lähtudes, et kvalifitseeritud isikud moodustavadki noorsooliikumise selgroo. Tänapäeva õppiv noorsugu lamab kipsises sängis, mille järelduseks võib olla saksa noorsooliikumise teoreetiku Dr. Theo Herrle otsus: Noorsooliikumine, leidnud vormi, kas purustab selle või sureb temaga. Noorte isetegevuse tõukejõuks pole mitte ühine ala, vaid ühealalus ja nooruslik õhkkond.

Päale eelmaintu esineb veel rida väiksemaid pahesid. Esiteks puuduvad kohapääl-

Üks ÜENÜ kirjandusklubi õpilasohtuid ÜENÜTO ruumes. Esines õpilasi mit-mest Tallinna keskkoolist.

sete juhtide kasvatamiseks vastavad käsiraamatud. Nii oleks vajalikud kiirelt välja anda: a) noorsooliikumise teория ja b) noorsooliikumise ajalugu, kuna näit. võõrakeelseid raskem kätte on saada ja kõigile ei ole arusaadavad.

Teiseks miinuseks on asjaolu, et juhid ei valmi noormaalselt. Nooremis klassides hoiavad või hoitakse õpilasi isetegevuse juhtimisest eemale ja saades abiturientideks siirduvad nad juhtimisele kas päälepantuna või sisemise ülevuse tunde järele. Kuid noorsooliikumises ei ole niivõrt tähtis hariduslik tase kui isiku algatusvõime, kultuurihimu, esinemisoskus ja püsiv tahe. Noorsootööd ei saa teha päälepandud orjatööna, vaid see kasvab spontaanseil sisejõududel. Selles mõttes on tervitatav nähe, et ka nooremate klasside õpilased pääseksid juhatusse, et sääli kogemusi omandades viia isetegevust kõrgeima tasemeni.

Viimase pahena, mis koolinoorsoo isetegevust halvab, on sensatsioonihimuline ajavaim. Tabavalt on seda väljendanud Arno Raag ühes oma epigrammis sõnadega: „tänapäeva utopia — Pariisi moodude moonutat koopia“.

Kõik need bakterid kasvatavad koolinoortes pinnapäalsust. Käiakse ainult selleks koolis, et diplomeid omandada, kuna ühistele aatelitele noorusteotsenguile suhtutakse passiivselt, põlastavalt. Mis puutub õpitöö ajaraiskamisest, võib osalt öige olla, kuid noorsoo ridades võitlejad viimaseid vaimlisi invaliide ka ei moodusta.

Kokkuvõttes võime vaid öelda; tänaste koolinoorte isetegevus peab olema rünnak mehhaniseerunud ajavaimule. Ta saavutab oma harrastuste helge homse kui väldib eelmainitud puudused.

Õpilaseorganisatsioonid 1930/31. a.

Praegune õpilaste organiseeritud isetegevus on surutud vaid klassipiiridesse. Niihästi algkui keskkoolides — nagu viidatud ju eelmises artiklis — on võrdlemisi palju ja mitmeilmelisi õpilaseorganisatsioone.

Alguses tunti meil ainult keskkoolide õpilasinge ja ühinguid. Minister Baueri korraldusega suruti keskkoolide õpilasingide tegevus ainult ühe kooli raamidesse. Noorsooliikumine keskkoolides endisel kujul kustus ega pole sellest tarretusest pääsend praegugi. Ühes pesuveega visati välja ka laps. Isegi teisi noorsooorganisatsioone tabas see hoop. Kui enne ÜENÜ-s õpilased andsid pea kolmandiku liikmeist, langes see nüüd umbes 4 protsendile (põllutöö j. t. haridusministeeriumile mitte alluvad koolid).

Tõmbus tagasi noorsootööst ka õpetajaskond ning suleti koolimajade ukсед väljaspoolkooli asuvatele noortele.

Parem on olnud olukord algkoolides, kus ei viibita veel otseses noorsoo isetegevuse eas. Siin on 6 kl. koolisunduse maksmahakkamisega jõudsalt suurenemas mitmesuguste õpilasingide arv ning vähe leidub koole, kus praegu pole ühtki õpilaseorganisatsiooni, paljudes koolides on neid aga enam kui üks.

Riigi Statistika Keskbüroo (vaata ka „Kasvatus“ nr. 3) andmeil on õpilasingide arv algkoolides 1931. a. — vaatamata ka õpilaskonda mõjutavaile ajaraskusile — tõusnud. Eriti on tõusua märgata ühineud E. P. Risti ja lootusingide ühineud koondiste ning noorkotkaste rühmade arvel. Vähenend on skoutrühmitusi 10 ja spordiringe 6 võrra. St. Keskbüroo andmeil töötas 1930/31. a. (sulgudes eelmise a. andmed) algkoolides:

lootusinge	(384)	370	õpperinge	(5)	5
N. P. R. ringe	(86)	168	guidede r.	(6)	3
noorkotkaid	(4)	115	käsitöör.	(3)	3
kooperatiive	(38)	42	põllum. r.	(4)	2
kirjandusr.	(22)	28	rmtkogur.	(3)	2
v. töötoimk.	(22)	27	ajakirjatöimk.	(2)	2
õppurühing.	(21)	23	raadiringe	(1)	2
lug. ringe	(43)	20	ühissöögi r.	(1)	2
spordiringe	(23)	17	loodustead. r.	(0)	2
munsika r.	(11)	11	lauluringe	(3)	1
aiandusr.	(7)	10	ühispanke	(1)	1
õpilasklubisid	(3)	10	emakeele r.	(0)	1
skoutringe	(12)	8	majapid. r.	(1)	1
näitering	(3)	7	juukselöik. r.	(0)	1
maleringe	(4)	6	õpilaskorp.	(0)	1
loomakaitse	(7)	6	ajalooringe	(1)	0
eneseasvat. r.	(4)	5	noorseppe	(3)	0
usulisi r.	(2)	5			

Kokku 907 organisatsiooni.

Maakondade ja linnade järele oli õpilaseorganisatsioone:

Harjumaal	163	Pärnumaal	60
Tartumaal	115	Viljandimaal	53
Läänemaal	105	Tallinnas	36
Virumaal	96	Valgamaal	29
Saaremaal	86	Petserimaal	25
Võrumaal	69	Tartus	8
Järvalmaal	62		

Omapärase erilmega ringe teotseb Harjumaal. Siin (ühe koolinõuniku raionis) töötab noorte vabatöötöimkonde, lugemisinge, (mujal 1) ja kolmandik kooli kooperatiivide üldarvust. Siin on ka veel ainsatena juukselöikusühing ja majapidamisring.

Eriolist eeskuju annab Saaremaa. Siin on enam aiandus- ja põllumajandusinge (70 prots.) kui midu teistes maakondades kokku. Tuleb seda midugi pidada agara agronoomilise tegevuse ja sellest ellukutsutud tugeva (väljaspool kooli!) saarte maanoorte ringide liikumise (35 maanoorte ringi) mõjutatud teeneks. Siin on aiavilja-, keeduvilja-, köögivilja-, juurvilja jt. õpilasinge.

Muhu-Hellamaa algkooli aiadõr-
ringi töökaid õpilasi kõõgivilja
kasvatuse eeltööl. Või ehk tulevad
süüa lillepeenrad? Hoolitsetakse ju
Muhus väga puhtuse ja ilu eest
toas ja õues . . .

*

Keskel (taga) õpetaja prl. Marta
Taal muhupärases rahvariides.

Lootusringe on palju Läänemaal,
E. N. P. R. ringe Saaremaal. Noorkot-
kaste koondiste poolest on esirinnas Pet-
serimaa (30), Võrumaa (19), Viljandi-
maa (15), Tartumaa (13) ja Harjumaa (10
protsenti koolidest).

Õpilaste ühispank töötab Viljandimaal,
õpilaskorporatsioon Tallinnas.

Üldse näitab algkoolides ringide arv hoog-
sat tõusu: 907 ringi 732 asemel eelmisel aastal,
seega tõusu ligi 24 protsenti.

Keskoolides on asi olnud loium. 14 koolis (16% koolide arvust) pole üldse
mingisuguseid õpilasorganisatsioone. Ringide
juurekasv on vaid 4 (234 eelmise a. 230 ase-
mel), mis teeb vaevalt 2 protsenti algkoo-
lide 24 prots. vastu.

St. büroo andmeil oli keskoolides
1930/31. a. registreeritud järgmised õpilas-
organisatsioonid:

spordi (võiml.) r. (55) 48	loodustead. r. (12) 12
karskusringe (27) 22	kooperatiive (5) 12
kirjandusr. (25) 22	draamar. (8) 8
muusika r. (15) 17	teadusringe (7) 8
õppurühing. (17) 16	skoutringe (4) 5
maleringe (13) 14	kunstiringe (4) 5

E. N. P. R. r. (1) 5	ajaloo r. (3) 1
usulisi r. (6) 4	pedagoogil. r. (2) 1
guideringe (3) 4	inglisekeele r. (1) 1
käsitöör. (1) 3	tennisklube (1) 1
noorkotkad (0) 3	lauftruppe (?) (1) 1
enesearend. r. (4) 3	esperanto r. (0) 1
õpilaskorpe (2) 3	lug. laua r. (0) 1
fotoringe (2) 2	korvpalli r. (0) 1
vehklemisr. (2) 2	hoiukassa r. (0) 1
põllum. ringe (1) 2	filosoofia (1) 0
raadioringe (1) 2	emakeele (1) 0
kiirkirja r. (0) 2	loomakaitse (2) 0
noorseppe (3) 1	

Väikest tõusu näitavad instrumentaal-
muusika, male, teaduse, kunsti, põllumajan-
dus ja kiirkirja, esperanto ja käsitöö huvi-
alad. Samuti on suurenenud kooperatiivide,
skout- ja guideide ringide, noorkotkaste ja
E. N. P. Risti koondiste arv.

Vähened näib huvi spordile, karskusele,
kirjandusele, ajaloolle, emakeelele ja looma-
kaitsesele.

Täiesti puuduvad algkoolis esinevad aia-
töö- ja majapidamise praktilised ringid.

Kahjuks puuduvad võrdlusandmed töös-
tus-, kutse-, majapidamis- ja põllutöökoolide
kohta. A. M.

Õpilaste kirjaliku loomingu paraad.

Kirjutamisoskuses võib meie praegune kasv-
vav noorpõlv uhkustada suure üleolekuga oma
vanemaist. Kui need — tänu veneaegsele kü-
lakoolile — kuidagi rabelesid üldise kirjaos-
kusega, korraldab praegune noorpõlv mitte
enam kirjaoskuse vaid kirjandusliku loomingu
paraade. Praegune õpilane on üle endispõlve
kirjakohmakusest ega tarvitse sõbrale kirju-
tades otsida abi üldistest vigastest kirjakäa-
nudest: „jätan sind jumalaga ilma silma näge-
mata“ jne., vaid suurema pingutusega arendab
ka paberil enda loomulikku mõttekäiku. Sel-
lest kõneleb ka praegune õpilaste kirjandus-
liku loomingu võistlusparaad.

Võistlusest võtsid osa 3. 4. 5. 6. 7. ja 8.
õppeaastate õpilased ning iga maakonna pari-
maist tõist tuli Haridusministeeriumi kokku
299 kirjandit. Neist kuulub õppeaastate
järele:

tütarlapsi: poisse:

III a.	24	31	55
IV a.	25	30	55
V a.	30	29	59
VI a.	30	28	58
VII a.	18	25	43
VIII a.	7	22	29
	134	165	299

Valitud ja esitatud töist tundub linna üleolekut nii tööde hulgalt kui kvaliteedilt. Nii on linnad saanud 57, maa 33 ja alevid 10 prots. töist. Üksikuis maakonnis on linna üleolek veelgi suurem nagu Järvas 18:1, Võrumaal 18:3, Valgamaal 16:4, Virumaal 19:5 vastu jne. Puhta maa üleolekuga on Läänemaa: kõik 17 tööd maalt.

Veelgi tugevamalt on linna üleolekut hinnand Haridusministeerium. Rahvusvahelisele Laste Kirjandusliku Loomingu Ühingu esitamiseks on ministeerium valind 26 tööd, neist 21 linnast, 4 maalt, 1 alevist. (Õnnelikkude võistlusvõitjate juures loodame peatuda „Eesti Nooruse“ järgmises numbris).

Loomulikult on linna koolidel suuremaid eeldusi paremate kirjandite koostamiseks (enam aega kirjutamisele, suuremate koolide tõttu suuremad võimalused õppeainete õpetajate jaotuses jne.), ent isiklikult tundub nagu oleks valitud tööde protsent maa kasuks võinud olla suurem.

Esitatud 299 tööst on venekeelseid 15, saksa keelseid 12 ja üks rootsikeelne. Üllatavalt on venelased (ja Petserimaa) esitand palju häid töid (arvatavasti on ka huvi võistlusile olnud elavam). Nende ridade kirjutaja on katsund kõiki võistlustöid kuidagi hinnata ning saanud järgmise kokkuvõtte, mille järele töist (protsentides) oleks:

	neist			
	Petserim.	venek.	saksak.	
väga häid	25	46	50	25
häid	53	38	30	58
rahuldavaid	20	16	20	17

Võrreldes kirjandite rahvuste eriilme seisukohalt, paistab vene töis palju südamlikkust ja üleelamiste tundemomente (ema surm — mälestusi — hirmu üleelamusi) ja ka huumori, isegi nagu ilustava ornamendi venepärasust. Vastandina saksa töis kaalub kaine asjalik vaatlus ja tähelepanu (mida jutustab varblane? kuulutuspost? — vaskraha rännakud; kirja ringreis; kassi toimingud; matkakirjeldusi jne.). Rootsikeelne Vormist Norrby algk. 6 kl. õpilase Marie Dahli: „Begravning“ (matused) kujutab võrdlemisi hästi sõbra surma, matuste ja peede üleelamusi.

Ei saa öelda, et võistlus oleks õnnestunud just hästi. Selleks oleks olnud vaja eeltingimusi, kas või juba elavama osavõtu näol eriti maalt. (Pea kõikide linnade — puuduvad vaid Haapsalu ja Põltsamaa — ja 12 alevi kõrval esitatud vaid 86 maa algkooli). Et võistlusist osavõtt on olnud loid seletub asjaolust, et mõnest maakonnast (linnastki) võistlusele on saadetud keskpäraseid, kui mitte nõrku töid. Samuti oleks tarvis olnud selgemaid piirjooni õpetaja kaasabi täpsemaks äramääramiseks mis kahtlemata igalpool pole olnud ühesugune. Mõnel pool see on piirdunud vaid keelilise silumisega (mõnel pool ka rikkumisega nagu: „Kui suvel viin teda heinamaale värsket rohtu sööma, tuleb ta sõnakuulelikult järele. Viimane „järele“ õpetaja lisandus.), teisel täie-

liku ümbertöötamisega. Samuti ei vasta umbes kolmandik töist sisult pealkirjale, ega saa sisulist liigitamist teha ainult pealkirjade kaudu. Eksiteele on võistlejaid viinud kaasa antud võistluste kaust ettenähtud teemade liigitusega (45 eriliiki), millised raamiliigitused võetud sageli ka pealkirjaks. See asjaolu on sageli segand ka sisu arendamist. Ühe allpool leiduva kirjandi autor on pealkirja: „Huvitavad kohad looduses, mida olen külastanud,“ õnnestunult asetand alapealkirjaga: Nabemägi. Siin oleks õpetaja abi õigete teemade, omapärase sisu ja stiili leidmisel, sisu arendamisel ja koondamisel (Kihelkonna algk. 5. kl. õpilase Ella Peiti 20 leheküljeline töö: „Muhu Madli määnd“ oleks koondatuna annud mitu hääd kirjandit) võinud olla suurem. Mõnigi töö, kas või Erna Tomsoni oma (Loosilt): Sind armastan kodumaa, Eestimaa!“ on elav näide sellest, milline kirjand ei pea olema. Suured sõnad on jäänud õõnsaks fraasiks ja töö on tegelikult sisuta — hälli on kiigutatud lapseta. Selle vastu ilmestavad õnnestunud kodutalu ja koduküla (Valga t. g. õpilase Maimu Kapsta ainukene sellelaadiline õnnestunud töö: „Minu koduküla“) kirjeldused vägagi veenvalt autori kodumaa armastust.

Sisuliselt suurema rühma (umbes 130 tööd) kujundavad isiklike üleelamuste kirjandid. Huvitavalt on kodu, eriti aga kodutalu annud sügavamaid üleelamusi, kui kool. Viimaselt alalt esineb ainult Valga õpilane Heljo Inn: „Minu esimene koolipäev“, kuna kodutaluga seotud kirjandeid on üle 40. Eriti armastatud aineks on suveõhtu kodu, mis harilikult kujuneb veel laupäeva õhtuks tangupudru ja saunaskäigu lisandustega. Palju kasutatud on ka karja üleelamusi (29) ja on siin linnalapsedki annud paremaid töid.

Samuti armastatud on teema: „Suvisel vaheajal (21). Üldse on suvega (ja kevadega) seotud kirjandid (92) eriti alamates klassides, suures enamuses võrreldes talveja sügise (31) üleelamustega, kuigi võistlus toimus talvel ning loomulikult talvemuljetele lähemal. Eriliigina on siin jõulud annud palju (23) käsitusainet. Võrdlemisi palju ainet (76) on annud ka loomad. Teemat: „Minu lemmikloom“ on kasutatud 30 korda ning on ta eriti armastatud alamates klassides. Eriti palju häid töid on kassist.

Järgnevad matkamuljed (20), looduse tähelepanekud, eriti metsakirjeldused (19), isikukirjeldused ja iseloomustused (15, üks omapärasemaid Pärnu t. g. õpilase Tatjana Kümmeli: Minu isa koolivend Jaan Rebane), ühiskondlike käsimusi käsitavad kirjandid (7) ja ilukirjanduslikud katsed (jutustised, muinasjutud, meeletutsemised — 32).

Kirjandeist on umbes pooled ühel ehk teisel viisil illustreeritud (kaaneilustusi, ääreilustusi, kaunistatud initsiaale, joonistusi, fo-

tosid jne.) ning eriti oktralt III, V ja VI õppeaastatel. Osa jooniseis (Paide) tundub õpetaja tugevat kunstipärast kätt ja kaasabi.

Maalgkoolidest on lõpuvõistlusele pääsenud Muhu-Hellamaa ja Hirvli (Harjumaal) algkoolidest viie; Orajõe-Kabli ja Piirsalu nelja; Alu, Jäska, Imavere, Puka, Saanika, Torma, Vaimastvere, Ungru kolme; Maru, Püssi, Leisi, Kirivere, Aidu igatüki kahe tööga. Loomulikult on siin ka õpetajail olnud oma mõju ning tundub tõiski vahest ühiseid jooni.

Üldiselt on võistlus siiski võrdlemisi hästi näidand meie kooli tunnustatud võimeid ja oli hindajail — tööde võrdlemisi ühise tasapinna juures — väga raske langetada otsust.

(Kuuldavasti kaalutud ühe klassi hinnangu koosolekul otsust kuus tundi ning esineti siiski eriarvamistega). Mõnigi kord ehk on siin otsuse kasuks kõnelend kirjandi vormaalne külg ja keeleline väljendus (mis sageli kahvatub tõlkimisel) ning vahest näib nagu oleks kiirel ja väsitaval hulkugemisel jäänd kõrvale iga kirjandi alus ja eeldus: õpilase sisemine huvi ja kaasaelamine ning sellega kaasaskäiv omapära. Sellelt seisukohalt hindab allakirjutatu hindamata jäänud (vaata allpool) Hilda Kumpase „Minu lemmiklammast“ („Minu Kiimu“) paremaks mõnest sama õppeaasta valitud tööst. A. Meikop.

Õpilasnõored võistlemas

Meie autorid

Avaldame allpool osa võistlustöid, mis „Eesti Noorusele“ Haridusministeeriumist laeksti kasutamiseks lubatud. Avaldamisele ei kuulu muidugi valitud 26 kirjandit, kuigi „Eesti Nooruse“ toimetusel on väljavaateid nende autoreilt vastava loomingu kasutamiseks „Eesti Nooruses“.

Samuti on Haridusministeerium lubanud osa töid (48) õpetajate Liidule „Noorusmaa“ almanakis nr. 5/6 kasutamiseks.

Pildil (alt vasakult) Erna Tomson, kirjandi: „Juta“ autor, 15 a. Tallinna Ühisgümnaasiumi I kl. õpilane. E. T. on sündind Kaukasias, Bakus, kus isa oli pangaametnik. Isa pärit Suigust, Pärnumaalt, ema Kaukaasiast, Livoonia asundusest. E. T. on huvitatud kirjandusest ja muusikast.

Stella Polakes (alt vasakult teine) kirjandi: „Minu Saara“ autor, 11 a. Rapla Alu kooli 4. kl. õpilasi. Vanemad talupidajad seal-samas.

Hugo Odrak (vasakult kolmas) kirjandi: „Suveseiklusi“ autor, 13 a. Nissi (Harjumaal) algkooli 6. kl. õpilasi.

Helga Saage (üleval vasakult) kirjandi: „Suvevaheaeg“ autor, 16 a. Väike-Maarja Ühisgümnaasiumi I kl. õpilasi. Vanemad maapidajad Avisa külas, Polli talus.

Asta Kaston kirjandi: „Suvipäev“ autor, 11 a. Tallinna linna XI algkooli 4. kl. õpilasi. Õpetaja teatel väga huvitatud raamatuid.

Pildil nr. 2. Helene Kutnik (alt vasakult) kirjandi: „Minu lemmikloom“ (Minu Tõnn) autor, 12 a. Hirvli (Harjumaal) algkooli 5. kl. õpilasi.

Enno Siirman kirjandi: „Nabemägi“ autor, 13 a. Tallinna XXII algkooli 6. kl. korralikke ja hoolsaid õpilasi.

Balder Ruutman kirjandi: „Käisin karjas“ autor, Baldiski linna algkooli 3. kl. õpilasi. Nagu B. R. meile kirjutab on tal vabal ajal huvi puutööle, jalgpallile ja meremeelule.

Veera-Silvia Koo.v kirjandi: „Üks suvedöö“ autor, 16 a. Rapla täienduskooli 2. kl. õpilasi. Isal Juuru Maidlas (Mahtra lähedal) väike asundustalu autasuna vabadussõjas näidatud teenete eest.

JUTA.

(Üheks suveks sõraväe päälikuks.)

I.

Omnibus nõksatub ja peatub. Ronin uimastavast palavusest ning bensiini lõhnast ja hingang kergendatult värsket õhku. Isa mak-sab sõiduarve ja pea on meie senisest liikle-misabinõust jäänud maanteele vaid tolmupilv. Seljataga on linn koolimuredega. On õhtu, kusagil kuulduv lehmade ammumist. Meie ees, saja sammu kaugusel, asetseb piklik kivist vundamendiga hall talumaja.

„Kas sellesse tallu jäängi suveks?“ küsin isalt.

„Jah, siin on see Jaagu talu. Ja säääl metsa taga — näed sa kirikutorni — asubki alev.“

Sammume kitsast, rohtunud rada mööda talu poole. Olen mõtetega ametis. Isa ütleb, mulle olevat tarvilik õppida vahet tegema rõõsa- ja hapupiima lehma vahel ning jätab mu siia suveks sõraväe päälikuks. Hirmu mul polevat vaja tunda — pererahvas olevat hää ming mu ülesandeks olla ainult loomad karjamaale ja jälle koju ajada. Kuid „tita-mäng“ polla mu ülesanne siiski: karjatänav üle kilomeetri ja küla-karjamaaks paksu tih-nikut ja pehmet rabagi, kuhu eksidagi hõl-bus...

Käik ümber nurga ning olemegi talu õuel. Tundub koogiküpsetamise lõhna ning juba il-muvadki peremees-perenaine lävele. Tervita-me, soovime jõudu. Siis läheb isa väheks ajaks alevisse ja mina tutvunen uue koha ja selle ümbrusega.

Õues asub pumbaga kaev. Siin võetakse vett söögitarvidusteks, joodetakse hobuseid ja jahutatakse piima. Õue teisel poolel asuvad aidad ja laudad. Mind köidab kõige päält karjaaed. Säält kuulduv ühetooniline sirr! sorr! ja jälle sekka: „Seisa, Kirjak! Näh! Vissi! Vissi! Jaagu talu teenija Marta — nagu pärast kuulen — lüpsab lehma. Mind silmates saadab mulle küsiva, imestava pilgu. Lehmalauda kõrval on notsude laut. Need rõhivad ja ruigavad — ootavad perenaist.

Karjaaed avaneb külatänavale. See on ühtlasi karjateeks.

Hoonete taga asub viljapuuaed, maja esiku kõrval sõstrapõõsad.

Juba tuli isa, sööme õhtust ja heidame ma-gama. Ent kaua, kaua ei tule mulle uni...

Hommiikul vara lahkub isa. Ta tuli vaid kaasa, et korraldada mu elu-olu siin uues kohas. Ja esialgu tundubki igav. Siis aga saades kätte hoolealused Kirjakud, Punikud, Tähikud, Lehikud, kaob igavus ning algab päris huvitav tegelik maael.

II.

Olen juba nädala veetnud Jaagul, ent veel mitte märganud „omaealisi“. Küsitlen pere-naist. „Miks ei“ vastab ta, „just üle tänava Mardi taluski kaks põngerjat. Vanem, Juta, umbes sinu vanune, noorem, Sulo, kuue aastane. Imelik, et sa neid pole näinud küla-teel.“

Juba nad jooksevad üle Jaagu õue — Juta vennaga. Mind silmates jäävad kartlikult lä-vele. „Tulge aga sisse! Saate uue mängu- ja karjaseltsilise,“ kutsub perenaine. „Nää on jah üks külatüdruk,“ sõnab Juta väike veli, pistab sõrme suhu ja peidab end õe selja taha. On need maa lapsed ka arad, mõtlen, just kui jänespüksid, ei neist asja saa.

„Poisu, mis su nimi on?“ küsin, et juttu teha.

„Sulo,“ vastab õde venna eest, „meie aga hüüame teda Poisiks.“

„Siis ma ütlesin su nime ju õieti. Eks?“, ütlen.

„Meie aga hüüame sind Jütsiks ja Nunuks,“ sõnab Poiss õele.

Jutt hakkab sobima, ent siiski on lapsed mu vastu paraku veel liig umbusklikud, mis mulle küll sugugi ei meeldi.

III.

Ühel eellõunal ei taha Juta — koduste ni-medega Jüts, Nunu — minuga palju kõnelda karjateel. Tal näib olevat kiusutuju. Vahel ta pomiseb midagi, millest ma aru ei saa. „Mis sul on, Juta!“ küsin. Ning siis kuulen muu arusaamatu jutu hulgast selgesti sõnu „linnapreili“, mille lausub huuli kärsutades. Siin see siis on. Sõprus, „maatüdruku“ senine üleolek on kaalul.

Karjamaale jõudnud, muutub Jüts äkki ju-tukaks. „Tead,“ ütleb, otsime loomad üles. Mina aitan sind, sina — mind. Mine sa otsi neid sealt!“ — „Minugi pärast.“ Lähme lahku ja otsime, otsime. Otsin juba hulk aega ta-gajärjeta. On palav, loomad arvatavasti ku-sagil võsastikus. Kuid kella tilin kostuks siis-ki. „Kir — — jak! Lee — — hik! Pu — — nik!“ Poen tihnikuid, kuulatan, astun ja jälle poetan end padrikusse. Äkki kuulen naeruki-hinat. Jüts, kes hoolsalt otsima pidi, istub rahulikult kannu otsas ja sööb korjatud maa-sikaid.

„Aga, Jüts, loomad, lubasid ju ise...“

„Otsi, kui tahad, mina...“ —

„Kodus ju oodatakse ja sina istud siin nagu mõni...“

Ma ei tea isegi, mida selle „mõnega“ öelda tahtsin ja poen edasi. Ent mida ma ei leia on mu hoolealused. Eksin sootuks ära. Ja

siis olengi rabas ning äkki vajub maa jalgade all. Rabelen edasi ja ikka enam vajub aluspind. Karjun appi ja rühin tagasi. Ja nagu taeva õnn jookseb Punik minu juure ning juhib mind aia mulgu poole. Aega on läinud vist kaugelt üle tunni. Ma ei otsigi enam teisi loomi. Kuid jõudes koju Punikuga, leiain teised loomad laudast eest. Ning siis seletab mulle Juta naerdes, ta tahtnud mulle „pussi“ mängida. „Leidsin loomad ja ajasin koju ja jätsin meelega Puniku sulle silmapettek, et otsksid ja...“ Ma ei taha seda juttu kuulata, pööran Jutale selja ja — nüüd olen minagi vihane. „Maatüdruk“ on näidanud oma üleolekut.

IV.

Olen nüüd Jutaga jälle leppinud. Lapseasi, nagu öeldakse. Kauga sa ikka jõuad viha pidada. Jütsil-Jutal selle üle kohe nii hää meel, et kutsub mu omale külla. Annab mulle — lepituseks — pannkooke, näitab oma kapi-kesi, kastikesi, riide lappe ning — titekesi. Ja nagu veel pisut häbenedes, et temasugune veel tittedega, lausub nagu vabandades: „On veel vanast ajast järele.“ Ma ei pane seda pa-

haks ning juba Juta võtab julgust, tehku ma tema „lastele“ kübarad, sarnased nagu linna-prellid neid kannavad. Olen muidugi nõus, on siin minu üleolek kindel..

Sain vanematelt kirja, et mõtleksin koju-sõidule. Rääkisin peremehele ja määrasin ärasõidupäeva kindlaks. Vanemad soovisid, et sõidaksin seekord raudteega ning peremees tõi mind hobusega jaama. Oli juba kahjugi lah-kuda armsaks saanud kohast.

Saabus lahkumistund. Asetasin pakikesed vankrile. Sääli jookseb Juta korvikesega. „Mälestuseks“, hüüab ruttu. Sulogi seisab vankri kõrval, pistab sõrme suhu, ning sõnab: „Lähäb ä'a tüdruk.“

Perenaine ulatab käe jumalagajätuks. Siis hüppab peremees vankrile, annab hobusele piitsa ning vanker vurab maanteele. Korvis liigub midagi ning pistabki haledasti näuguma korvianik. „Vaata tüdrukut, või kassipoja kinkind mälestuseks!“ naeran. „Kust ta siis selle on võtnud. Kas ta siis arvab, et ma vanakstüd...“

Vaatan veel kord tagasi, et näha Jaagu talu ja Jutat — ent juba on mõlemad kadunud metsatuka taha...
Ella Tomson.

Minu „Kiimu“

Hilda Kumpas.

Minu väikesest lapse meelest on lammas kodulomade hulgast kõige armsam. Temal on häid omadusi, mis mulle meeldivad: temal on alandlik ja sõnakuulelik meel.

Sügisel pannakse lambad lauta ja siis ei saa ma neid palju vaatamagi. Tihti aga, kui ema tuleb lauda juurest, kuulan kas on laudas ka midagi uudist; ja see uudis on, nagu vanad inimesed ikka ütlevad, — kui vana lammas kaabib sõnniku alt väikesele talle. Oi siis on juba lõbu seda alati vaatamas käia.

Esiti sügisepole on üks, või kaks, aga kevade poole tuleb neid juba palju enam, vahest kümme ja kaksteistkümmend, kuidas juhtub. Siis on neid igate kirja: musti, valgeid, kirjusid ja päitse, kuidas keegi lammas on omale leidnud.

Ju aegsasti varakevadel valisin tallede seast ühe, kes mulle väga meeldis. Tal oli pehme vill, kena keha ja süütud suured pruunid silmad, nagu öeldakse olevat minul eneselgi. Et tal oli kriim nina, ristisin ta Kiimuks. Ja siis tuli muidugi ootus, millal läheb lumi maast, et saaks karja.

Pildil Muhu-Hellamaa algkooli õpilased käsitööl vabas looduses. Sama algkooli õpilane — Hilda Kumpas, kirjandi „Minu Kiimu“ autor, 10a. Muhu-Hellamaa algkooli 3. kl. õpilasi. Asukoht Võlla külas, Nõmme talus. Nagu õpetaja M. Taal meile kirjutab, kena ja armas tütarlaps, et aina rõõm näha, iseäranis joonistab ta hästi. Saadab meile järgmise kirja:

Hellamaal, 3. V 32.

Armas noorsoo onu!

Sain koolipreililt kuulda, et minu Kiimu-lammas on Teile meeldima hakanud. Mul on selle üle hää meel ja luban lahke meelega „Minu lemmik-looma“ trükkida.

Preilil jutustas veel Teist, et olete suur laste ja noorsoo sõber, ja et Teid kutsutakse noorsoo onuks, selleks julgen Teile veel öelda ühte, et tahaksin edespidigi kirjutada midagi kodust ja Muhust. Mul on kodus veel palju armsaid

inimesi, loomi, asju ja aia taga arul suur kivi, mille all elab „Murde-Kai“ ja teisi tonte.

Lapseliku tervitusega

HILDA KUMPAS.

Tille karjas on nii ütlemata lõbus. Seal võib tuld teha, keeta ja küpsetada, mängida ja jooksta.

Agas enne kui lambad välja lastakse, tehakse neile märgid külge: vanadele lamastele lõigatakse kõrvadesse, aga talledele on kõrvalõikamine väga valus ja selle pärast aetakse neile lõngad kõrva või pannakse tutid kaela. Ja kui läheneski karjalaskmise päev, otsis ema taga kääre ja suurt pätinõela. Sain kohe aru, mis emal käsil. Olin need peitnud tagakambri, kus tegin oma poolt ettevalmistusi esimeseks karja päevaks. Tegin talledele kui ka vanadele ilusast kirjust lõngast tutid ja õmblesin paela külge. Nüüd viisin käärid ja nõela nähtavasse kohta. Ema leidis need, kahmas kätte ja ruttas lauta. Mina võtsin oma tupsud ja sibasin emale järgi.

Kui ema võttis kinni esimese lamba, et lõigata sellele märgi kõrva, hakkas see haledasti määgima. Siis tõin oma taskust välja lõnga tutid, ja näitasin neid emale. Ema oli minuga päri ja ühel nõul jätsime kõrvad lõikamata, kuid kinnitasime neile tutid kaela. No minu tall Kiim oli küll

kõige kenam: temal oli kõige kirevam tustike ja lai pael, millele ma õmblesin — „Hilda Kiimu“. Kui siis esimest päeva lambad välja lasti, lõid väikesed talled kepsu ja hüppasid ühelt kivilt teisele. Küll oli nendega tegemist, just kui valla tud, üleannetud lapsed. Ainult Kiimu ja tema ema olid sel päeval sõnakuulelikud, olin nad meelitanud leivaga, mida ema mulle rohkesti oli kaasa pannud.

Karjased, kes esimest päeva karjas, said kasta. Öhtul kui koju läksin oli öde Leeni end peitnud vee toobiga lauda ukse taha. Sain siis terve toobi vett kaela, selle eest aga olid ka kohv kookidega laual. Kastmist peab ju kuidagi tasuma. Näppasin siis veel salaja suhkru ja jagasin oma erakorralist rooga Kiimuga.

Suhkru sõi keelt niilpsates ära, aga kooki hull ei tahtnudki, pelgas vist rasvaseks.

Siis tuli jaanipäevaegne lambapese mine. Lambad aeti mere äärde kokku, kus lapsed hoidsid vastu ja vanad inimesed pesid. Nad viidi sügavasse vette ja pöördi seliti, et siis läheb see pesu üsna lõbusasti.

Mina viisin ise oma Kiimu vette kartsin, et teised talle haiget teevad.

Olid lambad pestud, läksid vastu hoidjad ja pesijad ise ka vette.

Sügisel tapetakse lambaid, mida küll hale näha, kuid inimestel on kord sarnane toores komme.

Tapmispäeval poen ma ikka voodi, aluskoti alla, et ei kuuleks haledat määgimist.

Lamba rasvast tehakse küünlaid, muu looma rasv selleks ei kõlba. Nende tegemise juures ei luba ema naerda, et siis hakkavad küünlad säriseema, ja ei luba

õues käia, et küünlad hakkavad rasva jooksuma. On veel palju muidki „kuntse“ küünla tegemise juures.

Nii siis on lammast minu arvates ka kõige kasulikum ja tarvilikum loom majapidamises.

Üle kõige hindan ma aga oma armast Kiimu, ega luba küll kunagi teda tappa. Mu Kiimul on ainult üks paha viga ja see on, et ta ei oska lugeda, muidu viiksin ta endaga kooligi kaasa.

Hilda Kumpas,

Suvepäev

Suvitasin ema, isa ja õega Pääskülas. Olin siis alles õige väike ja rumal. Meil oli siis ka noor koerake. Kui ema andis mulle piimapudi, istusin sööma rohelisele murule. Siis pistsin ühe lusikatäie pudi omale suhu, teise — koerale, kuni tass tühjaks sai. Ma õpetasin kutsikat ka lugema, kuigi ise seda veel ei osanud.

Mina armastasin väga mängida konnadega ja rääkida neile kõiksugu jutte. Panin nimegi igale konnale. — Mäletan, üht ilusat suvipäeva. Jõe ääres seisis väike saun, mille ümbrus oli kaunis mängimiseks. Ema pesi pesu. Ta oli toonud jõest vanniga vett loputamiseks ja asetanud selle õuesseisvale pingile. Siis läks ta tooma midagi. Võtsin vaheajal pange-

ga porilombist konni ja panin nad loputisvette. Neid üksikult näpuga pestes, kadus aeg kiiresti. Suuremad konnad hüppasid ise minema. Väiksemad panin puhastena uuesti lompi ja manitsesin: „Nüüd oleti ilusti puhtad. Ärge end enam poriseks tehke!“ Olin hirmul ka, sest emale ei meeldinud kunagi mu askeldamine konnadega.

Kui ema tuleb, mis ta siis ütleb. Varsti tuligi ema. Ta oli nüüd väga pahane ja tõreles minuga, et olin rikkunud puhta vee. Mul oli siiski hää meel, et sain pesu ta konnad puhtaks. Veetsin sel suvel maal palju ilusaid päikseküllaseid päevi, mis jäävad mulle kauaks meelde.

Asta Kastan.

Minu Tõnn

Minu lemmikloom on suur valgete käpadega kass „Tõnn“. Ta on hallivöödiline nagu tiiger. Kurgu all valge manisk, just kui kirikuõpetajal ja vurrud! — need on nagu pajuoksad. Ta on ise kangesti uhke, kui peseb silmi, sääljuures valjusti nurrudes.

Silitab vurrusid, kaabib käpaga kaugetl kõrva tagant ja lakub oma punase keelega valget maniskat.

Oleks väiksem, usuksin, et tuleb külalisi.

Väiksena meeldis Tõnn mulle teiste kassipoegade hulgast kõige enam ja ma otsustasin teda võtta oma kassiks.

Võtsingi. Et ta kisendas kole palju,

vihkasid kõik teda, ja sageli ta sai palju vitsu.

Ja kus teised, nemad tahavad külasse viia minu head Tõnni! Mina olin oma õigust täis ja ei annud. Nii Tõnn jäigi minule.

Kord panime Tõnni kotti, et teda kaaluda. Küll ta vaeneke siples ja näugus, aga siiski saime kaaluda teda, ta kaalus 5 kg. Ta oli siis kole tige. Nii mõnigi kord on ta kriipinud katki minu käed. Aga mis see teeb, jälle viime ta pimedasse silitame teda nii, et ta karvad sädelevad. Tõnn on jälle siis hirmus tige.

Tõnn on ka tubli riiumees. Korra asetati küla koer Tõnni kallale. Koer lähe-

neski kassile. Tõnn lasi aga siuhti selili, käpad taeva poole. Seda ma ei tea, kas tahtis koer nuusutada või hammustada, aga kass lõi koerale sutsti vastu silmi. Koer kliunahtas ja jooksis minema.

Minu lemmik Tõnn on hää kass. Olugi, et ta kriibib minu käed katki, aga ma annan talle selle andeks.

Vahest ta on saanud ka vitsu, kui teeb pahandust. Siis on ta vihane ja ei tule enam niipea tuppagi.

Läheb kõht tühjaks, on riid ununenud ja Tõnnike sammub jälle tuppa.

Jälle lepime ja jälle riidleme.

Helene Kutnik.

Minu Saara

Meil on viis lehma, igaühel üks. Minul on suur valge lehm, kellel kaelal pisikesed mustad lapid. Tema nimi on Saara. Saara on vagasem ja parem meie lehmadest. Ta annab teistest enam piima ja laseb end väga hästi lüpsta.

Suvel, kui ma karjas käisin, sõid teised neli lehma kõik minust hulga eemal, aga minu lemmikvissi alati minu juures. Kui ma oma võileiba sõin, tuli Saara päris minu ligedale ja ootas, ninasõõrmeid laiali ajades, millal ta koorukesed omale saab. See oli ju temale maiusroog, mida ta igapäev oli harjunud saama. Mina tundsin sellest suurt rõõmu, ja mul oli siis kui oleks ma ise mõne magusa suutäie saanud. Kui siis lõunaks lemad koju ajasin, läksin kohe Saara ees suupoolist otsima. Vahest kikkusin talle naereid, mida niikuinii harvendada tuli. Vahest jälle võtsin

kuurist vana vikati ja niitsin sellega vasi-kate koplust värsket rohtu. Suvel, kui väga palavavad ilmad olid, tegi ta mulle ka vahest meelepaha, nimelt armastas ta siis „kiini“ jooksta, sabaga vibutades ja pead püsti hoides. Siis oli tegemist, et temale järele jõuda ja teda lauta ajada.

Nüüd on käes talv ja loomad ammugi laudas. Nad ei saa enam värsket rohtu, vaid peavad leppima kuivade heinte ja põhkudega. Kuid oma Saarat ei unusta ma ka nüüd. Kui koolist koju tulen, jooksen kohe teda vaatama, ja viin temale tükikese leiba ja kammin teda. Siis teen talle hea aseme, et ta ennast ära ei määriks ja niisama lumivalge püsiks, nagu suvelgi. Aga ka Saara ei unusta mind ja tasub minu vaeva hea rammusa piimaga, mille rasva % praegu 4,5 on.

Stella Polakes.

ÜENÜ järjekorraline Esituskogu 16.—17. apr. 1932. a. Esitajaid 53. ÜENÜ osakonnast ja 2 ml. klubist kokku 103.

Üks suveöö

Pimm, pamm, pimm, pamm...

Üle metsa kostavad kirikukellad. Laupeeva õhtu. Tulen koplilt, põll täis värsket, lõhnavat rohtu. Ilus, soe suveõhtu. Päike on loojunud, taevaskumab laskumiskohalt veel ruugelt, kõrgemal muutub ta kollakaks, kuni viimaks tunesiniseks ühte sulab. Puude ladvad, üksikud katused ja viinavabriku korsten mustavad siluettidena.

Jõuan lauda juure, panen rohu vasikale sõime, loomake hakkab naginal närima. Astun tuppa. Toapõrand on valgeks küüritud, ema peseb sööginõusid. Aitan emal nõusid kuivatada, siis istun laua ääre. Vaatan korra lehte — ah sääl pole midagi huvitavat, lähen parem magama, homme pühapäev, vaja vara tõusta.

Kobin lakka, värskesse, lõhnavaisse heintesse. Õues on vahepeäl pimenenud.

Oo, sääl särab ju ehatähtki!

Ilus õhtu, ei tule und. Lükkan luugi lahti ja istun luugi veerele. Vaikne on... Tuuleõhk kannab aia varjulille magusat lõhna. Läbi avatud toakna kostavad kõnelused. Isa seletab vennale midagi, mida nad lehest lugenud.

Kriuksub toauks, tuleb Hemmi. Temagi kobib lakka, kehitab heinu ja heidab puhkama. Ütleb veel mulle, et kui tulen magama, lükaku luuk kinni, tal hakkavat külm. Luban seda teha. Hemmi, õieti küll Helmi, kuid millegipärast hüütakse teda Hemmi, hingab paar korda sügavalt ja juba uinubki ta.

Kuid minul ei tule uni... Kuu paistab valkjaskollasena, öö on valge. Loeksin meeldi midagi, kuid pole käepärast. Kuskilt kostab üksikuid helisid, vist mängib grammofon. Õigus, „Pajul“ olevat ju simman täna...

Kevade esimesi külalisi: Ülased metsas

Toas on vahepeäl vaikseks jäänud. Ilmub ema kõhn käsi aknale ja tõmbab akna kinni. Lamp kustub. Kiuksub veel kord toauks, väljub vend taskulambiga. Temagi kobib mööda nagisevat redelit üles lakka. Nähes mind istuvat luugiveerel, küsitleb mind, kas ma homme spordipeole ka minevat. Vastan, et ei tea, kavatsesin palvelasse minna. Vend kutsub mind peole, sääl olevat palju huvitavat; palju tuttavaid võistlevat ja ka temal olevat kartulijooks ees. Kirjeldab mulle veel pikalt, kuidas see kõik on. Ma ei taha teda pahandada ja kuulan kaasa, teeseldes huvi. Ise aga ootan, peaks ta uinuma. Lõpuks väsisbki ta kõnelemast ja uinub.

Mõtlen, kuhu minna, palvelasse või võistlusele?..

„Va-res vaga lin-nu-kene...“ kostab „Pajult“ laul, sääl tehakse ringmängu.

Ei tea, palju kell juba peaks olema? Koban Hemmi padja alla, tal ikka harilikult sääl taskukell. Hemmi ärkab, hõõrub silmi ja tõuseb istukile, ehmub nähes mind ja küsib:

„Ega's veel hommik pole!“

Rahustan teda ja küsin kella. Juba üks läbi. Imelik, kui ruttu möödub suveöö! Hemmi on unest virgunud, jutleme veidi, siis haigutab ta ja tõmbab teki üle pää. Veidi aja pärast on ta jälle uinunud.

Kuu ei paista enam luugist sisse; ta on õige madalasse vajunud ja hakkab loojuma. Pimeneb.

Salk tüdrukuid tuleb mööda teed. Nad tulevad „Pajult“. Arvatavasti on sääl siis simman lõppenud. Tüdrukud tulevad pooljoostes, lehvivate mantlihõlmadega. Kõnelevad ruttu, õhetavil palgedel äsjalõppenud tantsust. Veidi aja pärast tuleb salk poisse. Nad vist veidi „tujus“, üks jorutab: „Oh Maali, Maali sa ei tea...“, teised lallutavad niisama ja mööduvad. Tuleb veel mõni jalgrattaga. Peagi vaibuvad nende hääled suveõhe. Kõik jääb nüüd vaikseks. On pehme, sammetine suveöö.

Ja vaata, juba kumabki idataevas rohekalts, ikka kollakamalt. See on koidukuma. Mets enam ei sosista. Säält kostab nüüd linnukoori tuhandehäälene tervituskontsert tulevale päevale. Esimene löoke tõuseb trillerdades õhku. Varsti järgnevad talle ka teised ning peagi hõiskab kogu taevaalune. Udu tõuseb, paks, valge udu. Ta tiheneb ikka enam ja enam, kattes koplilt ja kõik majad. Laudast kostab lehmakella kõljahtus ning inisemine. Vend sonib midagi unes. Vilu on. Külm, röske udu tungib luugist sisse.

Haigutan — õigus, ma pole ju veel maganudki ja hommik juba saabumas. Sulen luugi, kobin heintesse ja vajun peagi sügavasse rammestavasse unne.

Veera Silvia Koov.

Käisin karjas

Olin väike poisijõmpikas. Mõtlesin alati endamisi — millal tuleb õige see hea aeg, et saaksin külaonu kõrval külla sõita. Muu pärast mitte ei läheks, ainult, et saaksin näha, mis moodi küla on ja kui kena. Külas on vist tore ja lõbu laialt? Ema rääkis ju mõnda päeva mu karjasõidust.

„Peaks külaonu juba homme meile tulema, küll siis oleks vahva! Kas sõidan ikka kohe kaasa, ema?“

„Sõida senele, kui tahad, — kodust kargamast ära!“

Hommikul magasin veel, kuid teise kõrvaga kuulsin toas juttu. „Ui aeg! On see tõesti külaonu? — Jah! Nüüd algabki karjasõit.“ Ruttu — üks, kaks, kolm — olin riides.

Ema andis onule süüa. Mina sõin ka. Siis pani ema mu asjad pakki. Mõne aja pärast olid külaonu asjad linnas toimetatud ja algas sõit küla poole.

Tee ääres tuli meile palju küürakaid kadakapõõsaid vastu. Edasi jõudsimme kuusemetsa, mille keskelt meie tee läbi viis. Metsa juures tegi tee käänaku. Seljataga mäe tipult ilmus nähtavale auto. Hobune tahtis „pilpaid“ teha. Peremees hüppas vankrilt maha, pidas hobuse suu kõrvalt kinni ja mina hoidsin ohjad pinguli. Oli auto möödas — jälle asjad head. Sõitsime edasi. Palju maad oli sõita küll — kakskümmend kaheksa kilomeetrit. Tee ääres nägin kirikuid ja aedu, maju ja poode! Ühes kohas tuli meile karjapoiss vastu vilepilliga. Tee viis üle jõe silla ja varsti paistiski küla. Algas kiviväed ühes onu koduteega. Peremees keeras hobuse sellele teele. Varsti paistiski onu talu. Külaonu tõmbas hobuse õue. Perenaine tuli toast õue, naeris ja küsis: „Noh, mis sul kaasas on? Kust saeaugust selle poisi leidsid? Kas töid ta meile karjaseks?“ — „Jah, tõi selle sitika Paldiskist kaasa.“ „Tulin karja, omale taskuraha teenima!“ ütlesin ma julgesti. Sõime ja läksime magama. Teisel hommikul olin varane poiss. Võtsin oma veised ja loomad ning asusin teele karjamaa poole. Päike paistis ilusasti ja ilm oli soe. Kõiksugused pagana tembud said karjas toime pandud. Üks oja voolas meie karjamaalt läbi, milles loomad joomas ja endid palavusest karastamas käisid. Naabritalu loomad oma karjasega saatsid suve

mööda teisel pool traataeda. Selle talu karjane oli minusugune jõmpikas. Just kui ühe vormiga valatud. Naabri karjase nimi oli Volli. Tema käis vahel minu juures ja mina tema juures. Kord küsis ta minult: „Ütle, mis me tegema hakkame? Kas hakkame üle oja hüppama!? Kes kõige kaugemale hüppab, on võidumees!“ — „Ah, tahad pükse pesta,“ vastasin ma ükskõikselt. Volli hakkas minu sõnade üle suure häälega naerma ja vastas: „Ja sina lähed pükstega konne püüdma!“ Ja juba ta läks. Kõlaski — üks, kaks ja kolm, ning poiss oligi teisel pool oja kaldal. Ise aga irvitas, et mina olevat nännipunn. Ma käskisin tagasi ka hüppata. Volli naeris ja hüppas. Aga mis juhtus? — Volli lendas vette ühes oma pükstega. Vesi tuiskas tal üle pea. Tuli ojast välja ja püksid sorisesid konnakudust. Nõnda lõppes see karjapäev. Järgmisel päeval olime jälle karjas. Jälle uued mõtted pääs. Orav hüppas puie oksil. Meie võtsime „rakulkad“ ja tõmbasime talle kive karvadesse. Orav kadus kui tuul. Vaatasime mõlemad Volliga, kuhu orav sai. Korraga, mis see on? — Võsastikust lippas vana oinas välja. Ta ei pannud meid tähelegi ja jooksis meie vahelt läbi. Ma kargasin oina selga, ikahmasin tal sarvedest kinni ja tegin ühe lõbusa sõidu. Küll oli vahva sõit! Oinas plargas oja poole ja tegi äkilise käänaku. Mina aga olin — vopsti, oja kaldal kadakapõõsa ääres maas. Tõustes vaatasin ringi — oinas ammu üle oja kadunud. Mu otsaesine oli aga kiviga puksimas käinud. Katsusin — oli valus. Varsti kerkiskiski otsale suur muhk nagu mägi.

Nii möödusidki mu karjapäevad lõpu poole täis vallatusi ja lõbustusi. Varsti jõudis kätte mul viimane karjapäev. Järgmisel hommikul rakendas peremees hobuse vankri ette ja sõit algas kodu poole. Jõudsimme linna. Läksime meile. Peremees andis ema kätte mu vaevatasu. Ema andis onule sooja kohvi. Onu jättis head aega ja läks oma teed.

Balder Ruutman.

E. N. lugejalle. Ruumi puudusel on käesolevast numbrist õpilastõist välja jäänud Hugo Odraku ja Helga Saage tööd, millised toome E. N. juuni numbris ühes mõnede teiste võistlustöödega. Samuti on jäänud välja ka noorte põllum. osa ja „noorte elu“ nurk. Juuni number ilmub juuni alul kehakultuuri küsimustega esikohal.

Tallinna Linnapank

Tallinn, Suur Karja ja Väike Karja t. nurgal.

Telefon: juhatus 443-40, 427-19 ja 448-39, operatsiooni ruumides 426-75.

Omakapitalid	Kr. 603.506.59
Hoiusummad	„ 4.425.842.82
Diskonteerit. vekslid ja laenud	„ 4.294.544.88
Kassa reservid	„ 754.610.38

Pank toimetab kõiki panga operatsioone sise- ja välismaal.

Ilmus trükkist;

Maatulundustegelase juhis

maatulundusklubide ja teiste noorte põllumajandusliikude organisatsioon. liikmetele.

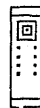
I. TAIMEKASVATUSE ALAD.

Sisus: 14 külge teksti klubide eesmärgi, ettevõtte arendamise ning kapsa-, kaalika-, porgandi-, peedi-, siguri-, sibula-, kurgi-, tomati-, kaunviljade-, seemnekasvatuse-, söödajuurviljade ja kartulikasvatuse tegeliku läbiviimise kohta klubis.

Lisas: 22 lhk. aruannete, väetuse, tehtud töö, saakide, tagavarade, müügi, hoiu, tuludekulude arvestamiseks ja muid tabeleid ja juhiseid. 36 lhk. Hind 15 senti.

Ü E N Ü KESKJUHATUS.

KLİŠEETÖÖSTUS ARTUR HAAV

Tallinn, Suur Karja 21.

Telefon 437-03.

SISU: Miks sa nutad, lillekene! Helitöö 2 viulile ja klarnetile — Vold. Leemets. Kutse kevadisse. Hommikul vainul — R. Grauberg. Kannel — Vold. Vent. Sepikojas — Joh. Bechter. Tõotus. Ööd oodates — Linda Laarmann. Tunnimees näeb paani — Bernh. Kangro. Moodne leiutis — Arvi Moor. Kuldviiul — Adrienne Lints. Kuningas naerab — Joh. Bechter. Kui laulis ööbik — V. Veitmann Pärast sõbra ärasõitu. Armastan muusikat — Heljo Jaik. Koolinoorte isetegevuse kurbloomusest — Arn. Tonska. Õpilasarjandusorganisatsioonid 1930/31. a. — A. M. Õpilaste k. loomingust — A. Meikop. Juta — Erna Tomson. Minu „Kiitnu“ — Hilda Kumpas. Suveöö — Asta Kastan. Minu Saara — Stella Polakes. Üks suveöö — Veera Koov. Käisin karjas — Bal-dur Ruutman. Ülesvõtteid ja reproduktsioone Ants Laipmanilt, R. Nymanilt, L. Oskarilt, A. Jansenilt, J. Greenbergilt, H. Lepikult, H. Hallistelt jt.

Eesti Noorus'e tellimishind kr. 1.80 aastas.

Hind 30 senti.

A/S „ÕHISELU“ TRÜKK, TALLINN